

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ 22^{ης} ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ 2^{ας} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2015

-----0-----

Μ Ε Λ Η : Ανδρονίκη Θεοτοκάτου, Πρόεδρος, Φλωρεντία Καλδή, Ιωάννης Σαρμάς, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού και Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ελένη Λυκεσά, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Αγγελική Μυλωνά, Χριστίνα Ρασσιά, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφianού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου και Αργυρώ Μαυρομμάτη, Σύμβουλοι.

Οι Σύμβουλοι Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Γεωργία Τζομάκα και Βασιλική Προβίδη απουσίασαν δικαιολογημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ : Μιχαήλ Ζυμής.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Ελένη Αυγουστόγλου, Επίτροπος, Προϊσταμένη της Γραμματείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

1. Με την έναρξη της συνεδρίασης, η Σύμβουλος Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου θέτει προς κρίση την από 15.9.2010 (αρ. πρωτ. Γ.Λ.Κ.

132669/23.9.2010) ένσταση του Μαρίνου Κρικόπουλου του Ευαγγέλου, στρατιωτικού συνταξιούχου, κατοίκου Κομοτηνής (οδός Παύλου Μελά 50), ενώπιον του Α΄ Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, κατά του από 24.6.2010 ενημερωτικού σημειώματος συντάξεων για το χρονικό διάστημα από 1.4.2010 έως 30.6.2010 της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με το οποίο του γνωστοποιήθηκε ότι δεν θα του καταβληθεί το επίδομα αδείας έτους 2010, με την αιτιολογία ότι δεν έχει συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας του, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, ούτε εμπίπτει σε κάποια από τις προβλεπόμενες στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού εξαιρέσεις.

2. Η ανωτέρω ένσταση εισάγεται ενώπιον της Διοικητικής Ολομέλειας του Δικαστηρίου με τη ΦΠΔ/77729/5.11.2014 πράξη της Τριμελούς Επιτροπής του άρθρου 91 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (Α΄ 52), κατόπιν σχετικού αιτήματος (αρ. πρωτ. 874/30.9.2014) του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, με την αιτιολογία ότι τίθενται νομικά ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχουν συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων, προκειμένου ειδικότερα να κριθεί εάν οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 25 παρ. 1, 28 παρ. 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος, 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς και 21 και 52 παρ. 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην παρούσα διαδικασία διατυπώνει απόψεις, με το από 12.1.2015 υπόμνημά του (αρ. πρωτ. Ελ.Συν. 1429/12.1.2015), σύμφωνα με το άρθρο 91 παρ. 1 του ως άνω Κώδικα, ο Βασίλειος Κοντός του Ευσταθίου, στρατιωτικός συνταξιούχος, κάτοικος Αθηνών (οδός Μοναστηρίου 143).

3. Ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Μιχαήλ Ζυμής διατύπωσε επί των νομικών ζητημάτων που τίθενται με την ανωτέρω ένσταση, την από 22.6.2015 έγγραφη γνώμη, σύμφωνα με την οποία:

α) Ο προβαλλόμενος με την υπό κρίση ένσταση λόγος ότι, κατά παράβαση του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, η ψήφιση του ν. 3845/2010, καθώς και του ν. 3847/2010 -με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η περικοπή των επιδομάτων εορτών και του επιδόματος αδείας του ενισταμένου- συντελέστηκε με απλή πλειοψηφία της Βουλής και όχι με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, κατά το μέρος που αφορά στη διαδικασία ψήφισης του ν. 3845/2010, παρίσταται ως αλυσιτελής, καθόσον το προσβαλλόμενο έγγραφο της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους έχει ως νόμιμο έρεισμα όχι τον νόμο τούτο, ο οποίος σε κάθε περίπτωση αφορά μόνο τους συνταξιούχους οργανισμών κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, πλην ΟΓΑ, και όχι αυτούς του Δημοσίου, αλλά τον επακολουθήσαντα ν. 3847/2010, περαιτέρω δε κατά το μέρος που αφορά στον ν. 3847/2010 αποβαίνει απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, καθόσον με τον τελευταίο αυτό νόμο δεν κυρώθηκε διεθνής συνθήκη ή συμφωνία, αλλά ρυθμίστηκε ο επανακαθορισμός των επιδομάτων εορτών και του επιδόματος

αδείας για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου από 01.06.2010.

β) Ο προβαλλόμενος με την υπό κρίση ένσταση λόγος ότι, κατά παράβαση του άρθρου 36 παρ. 2 του Συντάγματος, που προβλέπει ότι «Οι συνθήκες για (...) οικονομική συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις (...), ή οι οποίες επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που τις κυρώνει», εκχωρήθηκε, με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 4 του ν. 3845/2010, στον Υπουργό Οικονομικών η αρμοδιότητα του νομοθετικού σώματος να υπογράψει κάθε μνημόνιο ή δανειακή σύμβαση, αποβαίνει απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, καθόσον, εν προκειμένω, οι κρίσιμες διατάξεις, στις οποίες έχει νόμιμο έρεισμα η προσβαλλόμενη πράξη, αποτελούν περιεχόμενο νόμου (ν. 3847/2010), ο οποίος ψηφίστηκε από τη Βουλή.

γ) Η διάταξη της παρ. 2 του Άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, με την οποία εισάγεται εξαίρεση από το όριο ηλικίας των 60 ετών, μεταξύ άλλων, για όσους στρατιωτικούς συνταξιούχους αποστρατεύτηκαν με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας, ως αποκλειστικό κριτήριο διαφοροποίησης θέτει την αποστρατεία με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας, δεδομένο το οποίο διαφοροποιεί επαρκώς τη θέσπιση της εν λόγω εξαίρεσης, έναντι, μεταξύ άλλων, των αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων που αποστρατεύτηκαν πρόωρα με αίτησή τους και λαμβάνουν σύνταξη χωρίς να έχουν υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας τους. Ενόψει τούτων, οι δύο κατηγορίες συνταξιούχων αξιωματικών δεν τελούν υπό

τις αυτές συνθήκες και, για τον λόγο αυτό, δεν υφίσταται προσβολή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας.

δ) Το επίμαχο μέτρο της περικοπής των επιδομάτων εορτών και αδείας που χορηγούνται στους συνταξιούχους του Δημοσίου, δεν αποβλέπει απλώς στο ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου, αλλά αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση και ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, το οποίο, συνολικώς εφαρμοζόμενο, αποσκοπεί τόσο στην αντιμετώπιση της κατά την εκτίμηση του νομοθέτη άμεσης ανάγκης κάλυψης οικονομικών αναγκών της Χώρας, όσο και στη βελτίωση της μελλοντικής δημοσιονομικής και οικονομικής της κατάστασης, δηλαδή στην εξυπηρέτηση σκοπών που συνιστούν καταρχήν σοβαρούς λόγους δημόσιου συμφέροντος και αποτελούν, ταυτοχρόνως, και σκοπούς κοινού ενδιαφέροντος των κρατών μελών της Ευρωζώνης, ενόψει της καθιερούμενης από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρέωσης δημοσιονομικής πειθαρχίας και διασφάλισης της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Το μέτρο δε αυτό, σε συνδυασμό με άλλα μέτρα του ν. 3845/2010 (όπως της μείωσης των μισθολογικών δαπανών, της αναστολής της καταβολής της δεύτερης δόσης της οικονομικής ενίσχυσης του άρθρου 1 του ν. 3808/2009, της περαιτέρω αύξησης του ΦΠΑ και ορισμένων ειδικών φόρων κατανάλωσης), συμβάλλει άμεσα στην περιστολή των δημόσιων δαπανών. Ενόψει τούτων, με τα δεδομένα που, κατά τον νομοθέτη, συνέτρεχαν κατά τον χρόνο θέσπισης του επίμαχου μέτρου, αυτό δεν παρίσταται απρόσφορο, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με αυτό σκοπών, ούτε

μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ήταν αναγκαίο και συνεπώς δεν υφίσταται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

4. Η Σύμβουλος Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, η οποία ορίστηκε εισηγήτρια στην εν λόγω υπόθεση, εξέθεσε τα ακόλουθα:

Η υπό κρίση ένσταση παραδεκτώσ εισάγεται για εξέταση ενώπιον της Διοικητικής Ολομέλειας του Δικαστηρίου τούτου, με τη ΦΠΔ/77729/5.11.2014 πράξη της Επιτροπής του άρθρου 91 παρ. 1 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατόπιν σχετικού αιτήματος (αρ. πρωτ. 874/30.9.2014) του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, καθόσον με αυτή τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος, το οποίο έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο προσώπων, προκειμένου η Ολομέλεια, αφού εξετάσει και το παραδεκτό των προβαλλόμενων με την ένσταση λόγων, να αποφανθεί, συμβάλλοντας, με την επίλυσή του, στην ενότητα της νομολογίας και την ασφάλεια του δικαίου. Συγκεκριμένα, το εν λόγω ζήτημα αφορά στο εάν οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, δυνάμει των οποίων επήλθε κατάργηση, από 1.6.2010, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας για τους στρατιωτικούς συνταξιούχους που δεν έχουν υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας τους και έχουν αποστρατευθεί κατόπιν αίτησής τους, αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 25 παρ. 1, 28 παρ. 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος, 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς και 21 και 52 παρ. 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, η ένσταση αυτή, μετά την τήρηση των προβλεπόμενων στο

άρθρο 91 παρ. 1 εδ. β' του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο διατυπώσεων δημοσιότητας της ανωτέρω πράξης της Τριμελούς Επιτροπής, πρέπει να εξεταστεί ως προς τη βασιμότητά της. Περαιτέρω, παραδεκτώς, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 91 παρ. 1 του ανωτέρω Κώδικα διατυπώνονται απόψεις από τον Βασίλειο Κοντό, στρατιωτικό συνταξιούχο, με το από 12.1.2015 υπόμνημά του (αρ. πρωτ. Ελ.Συν. 1429/12.1.2015), καθόσον αυτός έχει ασκήσει την από 1.8.2011 ένσταση (αρ. πρωτ. Γ.Λ.Κ. 110407/2.8.2011) ενώπιον του Α' Κλιμακίου, στρεφόμενος κατά της 35435/2011 πράξης της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με την οποία απορρίφθηκε η από 9.2.2011 αίτησή του να του χορηγηθούν από τον Ιούλιο 2010 και εφεξής τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδειάς, με την ένσταση δε αυτή τίθενται, ομοίως, ζητήματα αντισυνταγματικότητας των επίμαχων διατάξεων, καθώς και αντίθεσής τους στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

5. Ο ενιστάμενος, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, είναι στρατιωτικός συνταξιούχος, ο οποίος γεννήθηκε στις 7.4.1961, κατατάχθηκε στον Στρατό Ξηράς (ΣΜΥ) στις 5.12.1980, ενώ στις 19.12.2008 τέθηκε σε αποστρατεία, κατόπιν αίτησής του, με τον βαθμό του Ταγματάρχη, στον οποίο προήχθη κατ' εκλογή με το από 4.11.2008 π.δ. (ΦΕΚ Γ' 1064/19.11.08). Με τη 14228/2009 συνταξιοδοτική πράξη της 44^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους κανονίστηκε σε αυτόν σύνταξη, με βάση συνολική πραγματική συντάξιμη υπηρεσία 33 ετών και 15 ημερών (υπηρεσία χρονοεπιδόματος 28-00-15), ύψους 1.707,89 ευρώ. Με την προσβαλλόμενη

πράξη του, γνωστοποιήθηκε ότι δεν θα του καταβληθεί το επίδομα αδείας έτους 2010, με την αιτιολογία ότι δεν έχει συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας του, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, ούτε εμπίπτει σε κάποια από τις προβλεπόμενες στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού εξαιρέσεις. Περαιτέρω, ο Βασίλειος Κοντός, που διατυπώνει απόψεις στην παρούσα διαδικασία, όπως προκύπτει από την 24212/2008 συνταξιοδοτική πράξη της ως άνω Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, είναι στρατιωτικός συνταξιούχος (απόστρατος Συνταγματάρχης), ο οποίος γεννήθηκε στις 21.6.1963, κατατάχθηκε στον Στρατό Ξηράς στις 7.10.1982 και εξήλθε κατόπιν παραίτησης (λήξη συντάξιμης υπηρεσίας στις 12.3.2008), με συνολική συντάξιμη υπηρεσία 29 ετών, 2 μηνών και 22 ημερών (υπηρεσία χρονοεπιδόματος 25-05-06) και πληρωτέα σύνταξη ύψους 1.568,27 ευρώ. Με την 35435/2011 πράξη της 46^{ης} Διεύθυνσης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους απορρίφθηκε η από 9.2.2011 αίτησή του να του χορηγηθούν από τον Ιούλιο 2010 και εφεξής τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας, με την αιτιολογία ότι δεν έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του.

6. Με τον ν. 3833/2010 «Προστασία της εθνικής οικονομίας - Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης» (Α' 40/15.3.2010) λήφθηκαν διάφορα μέτρα για την αντιμετώπιση, όπως αναφέρεται στη σχετική αιτιολογική έκθεση, «των πρωτόγνωρων δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της μεγαλύτερης δημοσιονομικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, η οποία έχει κλονίσει την αξιοπιστία της Χώρας, έχει προκαλέσει μεγάλες δυσκολίες

στην προσπάθεια κάλυψης των δανειακών αναγκών της και απειλεί σοβαρά την Εθνική Οικονομία». Μεταξύ των μέτρων αυτών περιλαμβάνονται η μείωση των αποδοχών των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, στο στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα (άρθρο 1), η θέσπιση ανώτατου ορίου αποδοχών και πρόσθετων αμοιβών των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα (άρθρο 2), η επιβολή έκτακτης οικονομικής εισφοράς στα φυσικά πρόσωπα με μεγάλο εισόδημα (άρθρο 5). Εξάλλου, οι μειώσεις των αποδοχών και επιδομάτων των δημοσίων υπαλλήλων και στρατιωτικών οδήγησαν αυτοδικαίως και στη μειωτική αναπροσαρμογή των (πολιτικών και στρατιωτικών) συντάξεων του Δημοσίου (βλ. άρθρα 9 και 34 του π.δ. 169/2007, Α' 210, πρβλ. Ελ.Συν. 3792, 2742/2014). Στη συνέχεια δημοσιεύθηκε ο ν. 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α' 65/6.5.2010). Στον νόμο αυτόν προσαρτήθηκαν ως παραρτήματα αφενός η δήλωση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ζώνης του Ευρώ της 25.3.2010 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I) και η δήλωση για τη στήριξη της Ελλάδας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του Ευρώ της 11.4.2011 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II) και αφετέρου το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III) και το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV). Τα δύο αυτά Μνημόνια αποτελούν δύο από τα μέρη [«Memorandum of Economic and Financial Policies», «Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality» και «Technical Memorandum of Understanding» (Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης)] του

Μνημονίου Συνεννόησης («Memorandum of Understanding»), που έχει υπογραφεί στις 3.5.2010 αφενός από τον Υπουργό Οικονομικών και τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ως εκπροσώπους της Ελληνικής Δημοκρατίας και αφετέρου από τον Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων, ως εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενεργούσης για λογαριασμό των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, καταρτίστηκαν δε «από το Υπουργείο Οικονομικών με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου» για την ενεργοποίηση του μηχανισμού χρηματοδοτικής στήριξης της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος συγκροτήθηκε, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες δηλώσεις των εκπροσώπων των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, από τα εν λόγω κράτη με τη συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, προκειμένου να διασφαλιστεί η οικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα της Ευρωζώνης (άρθρο πρώτο παρ. 1-3 του ν. 3845/2010). Στο πρώτο από τα ανωτέρω δύο Μνημόνια, δηλαδή στο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, περιγράφονται οι δυσμενείς εξελίξεις των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας, οι οποίες κατέστησαν αδύνατη τη χρηματοδότησή της από τις διεθνείς αγορές και αναγκαία την προσφυγή της στο μηχανισμό στήριξης και εξαγγέλλονται οι βασικοί στόχοι του οικονομικού προγράμματος της Ελληνικής Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία. Μεταξύ δε των «άμεσων» δημοσιονομικών μέτρων, που προβλέπει το ανωτέρω Μνημόνιο για το 2010, περιλαμβάνεται και η μείωση των συντάξεων, μέσω της μείωσης της 13ης και της 14ης σύνταξης. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι «η απάλειψη της 13ης και της

14ης σύνταξης αντισταθμίζεται για όσους λαμβάνουν λιγότερο από €2.500 μηνιαίως με την υιοθέτηση ενός νέου ενιαίου επιδόματος €800 ετησίως. Η μείωση βαραίνει περισσότερο όσους λαμβάνουν υψηλότερες συντάξεις». Εξάλλου, με το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής εξειδικεύονται και περιγράφονται λεπτομερώς τα μέτρα, που θα ληφθούν για την πραγματοποίηση του περιλαμβανόμενου στο προαναφερθέν Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής προγράμματος και καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα θέσπισης και υλοποίησής τους μέχρι και το τέλος του 2011. Μεταξύ των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, τα οποία, όπως αναφέρεται στο ανωτέρω Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής, θα ληφθούν έως το τέλος του δεύτερου τριμήνου του έτους 2010, περιλαμβάνεται η «Μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματος αδειάς που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις, με τις καθαρές εξοικονομήσεις να ανέρχονται σε 1.900 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.500 εκ ευρώ το 2010)».

7. Με τον ν. 3845/2010, στον οποίο προσαρτώνται ως παραρτήματα τα ανωτέρω δύο Μνημόνια, θεσπίστηκαν μέτρα προς εφαρμογή του εξαγγελθέντος με αυτά προγράμματος. Μεταξύ των μέτρων αυτών περιλαμβάνονται η περαιτέρω μείωση των αποδοχών των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στο στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα (άρθρο τρίτο), η αύξηση των έμμεσων φόρων, η μείωση συνταξιοδοτικών παροχών χορηγούμενων από οργανισμούς κύριας ασφάλισης (άρθρο τέταρτο), η αύξηση των συντελεστών

του φόρου προστιθέμενης αξίας και ειδικών φόρων κατανάλωσης (άρθρο τέταρτο) και η επιβολή έκτακτης εισφοράς στο εισόδημα των νομικών προσώπων του οικονομικού έτους 2010, εφόσον υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ, καθώς και ειδικού φόρου τηλεοπτικών διαφημίσεων (άρθρο πέμπτο). Ειδικότερα, ως προς τη μείωση των συνταξιοδοτικών παροχών στις παραγράφους 10 έως και 15 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, το οποίο έχει τον τίτλο «Μέτρα για τη μείωση των δημόσιων δαπανών», ορίζονται τα εξής:

«10. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδειάς που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων κύριας ασφάλισης, με εξαίρεση τους συνταξιούχους του Ο.Γ.Α., χορηγούνται εφόσον ο δικαιούχος έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του και το ύψος τους καθορίζεται ως εξής: α) Το επίδομα εορτών Χριστουγέννων, στο ποσό των τετρακοσίων (400) ευρώ. β) Το επίδομα εορτών Πάσχα, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. γ) Το επίδομα αδειάς, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. ... 11. Από το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο εξαιρούνται όσοι εξ ιδίου δικαιώματος λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας ή με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών ή των οικοδομικών επαγγελμάτων, καθώς και οι δικαιούχοι εκ μεταβιβάσεως, εφόσον οι τελευταίοι: α) είναι δικαιούχοι λόγω θανάτου συζύγου, ή β) δεν έχουν υπερβεί το 18ο έτος ή, αν σπουδάζουν, το 24ο έτος της ηλικίας τους, ή γ) είναι ανίκανοι για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό μεγαλύτερο του 67%.

12. ... 14. Τα επιδόματα της παραγράφου 10 δεν καταβάλλονται, εφόσον οι

καταβαλλόμενες συντάξεις, συμπεριλαμβανομένων και των επιδομάτων της παραγράφου 10, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση υπερβαίνουν κατά μήνα τα δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ. Αν με την καταβολή των επιδομάτων της παραγράφου 10 οι καταβαλλόμενες συντάξεις υπερβαίνουν το ύψος αυτό, τα επιδόματα της παραγράφου 10 καταβάλλονται μέχρι του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, με ανάλογη μείωσή τους. 15. ...». Η αιτιολογική έκθεση, που συνοδεύει τον ν. 3845/2010, αναφέρεται στους λόγους που οδήγησαν την Κυβέρνηση στην υποβολή αιτήματος για την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της Ελλάδας από την Ευρωζώνη, καθώς και στις συνέπειες που έχει η ενεργοποίηση του μηχανισμού αυτού. Ειδικότερα, στην αιτιολογική έκθεση αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Η προσφυγή στο μηχανισμό ήταν το τελευταίο καταφύγιο για να αποτραπεί η χρεοκοπία της χώρας. Ταυτόχρονα η ανάγκη προσφυγής στο μηχανισμό στήριξης μας οδηγεί στην ανάγκη να λάβουμε πρόσθετα μέτρα, ... Το πρόγραμμα σταθερότητας που σχεδιάστηκε και τα πρόσθετα μέτρα που προτείνονται ... θέτουν σε εφαρμογή το μηχανισμό στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με την παροχή χρηματοδότησης ύψους 110 δις Ευρώ, εκ των οποίων 80 δις Ευρώ σε διμερή δάνεια από τις χώρες της ΕΕ και 30 δις Ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Εξ αυτών, 30 δις Ευρώ θα διατεθούν το 2010. Το πρόγραμμα για την ανάκαμψη της οικονομίας προβλέπει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής που ανέρχονται σε 11 μονάδες του ΑΕΠ ή περίπου 30 δις ευρώ έως το 2013, με στόχο το 2014 το έλλειμμα να είναι κάτω από 3% του ΑΕΠ. Το μακροοικονομικό σενάριο προβλέπει ύφεση 4% το 2010

και επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 2012 και μετά. ... τα μέτρα που προτείνονται είναι ... απαραίτητα για να αυξηθούν τα έσοδα, να περιοριστούν οι δαπάνες, να συνεχιστεί η λειτουργία του κράτους, να διατηρηθεί η δυνατότητα να καταβάλλονται μισθοί και συντάξεις χωρίς να υποθηκεύεται το μέλλον των επόμενων γενεών ... Τα μέτρα ... επιφέρουν μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα αλλά και των συνταξιούχων. Καταβλήθηκε τεράστια προσπάθεια ..., ώστε να θιγούν όσο γίνεται λιγότερο τα χαμηλά και μεσαία επίπεδα μισθών και συντάξεων ... » (βλ. επίσης πρακτικά της ΠΙΕ΄ Συνεδρίασης της 6.5.2010 της Α΄ Συνόδου της ΙΓ΄ Περιόδου Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, σελ. 6727 - 6794).

8. Στις 8.5.2010 υπεγράφη «Σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης» («Loan Facility Agreement») μεταξύ αφενός 14 από τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, εκπροσωπούμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και του ενεργούντος για λογαριασμό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας χρηματοπιστωτικού ιδρύματος «Kreditanstalt für Wiederaufbau» (KfW), ως δανειστών και αφετέρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, ως δανειολήπτη και της Τράπεζας της Ελλάδος, ως αντιπροσώπου του δανειολήπτη. Με την εν λόγω σύμβαση συμφωνήθηκε, μεταξύ άλλων, ότι «Οι δανειστές καθιστούν διαθέσιμη στο Δανειολήπτη μια δανειακή διευκόλυνση ... σε ευρώ για ένα συνολικό ποσό κεφαλαίου ύψους μέχρι ογδόντα δις Ευρώ ... και υπόκειται στους όρους και τις προϋποθέσεις του Μνημονίου Συνεννόησης και της παρούσας Σύμβασης» και ότι «Ο Δανειολήπτης χρησιμοποιεί όλα τα ποσά που δανείζεται ... τηρώντας τις

υποχρεώσεις του που απορρέουν από το Μνημόνιο Συνεννόησης». Εξάλλου, στο προοίμιο της πιο πάνω σύμβασης αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «(6) Μέτρα που αφορούν το συντονισμό και την επιτήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας της Ελλάδας και ορίζουν κατευθυντήριες γραμμές της οικονομικής πολιτικής για την Ελλάδα, θα καθορισθούν με απόφαση του Συμβουλίου δυνάμει των Άρθρων 126(9) και 136 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ... και η παρεχόμενη προς την Ελλάδα στήριξη συναρτάται με τη συμμόρφωση της Ελλάδας σε μέτρα που συνάδουν με την εν λόγω απόφαση και τα οποία προβλέπονται σε ένα Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής πολιτικής, Μνημόνιο στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής και Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης ... που υπογράφηκαν αρχικά στις 3 Μαΐου 2010 από την Επιτροπή μετά την έγκριση από όλα τα Κράτη Μέλη της Ευρωζώνης (εκτός της Ελλάδας), από το Δανειολήπτη και την Τράπεζα της Ελλάδος ... (8) Η διαθεσιμότητα των Δανείων ... εξαρτάται από τη θετική απόφαση των Κρατών Μελών της Ευρωζώνης (εκτός της Ελλάδας) ... με βάση τα πορίσματα της επαλήθευσης από την Επιτροπή ότι η εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής του Δανειολήπτη συμφωνεί με το πρόγραμμα προσαρμογής ή όποιους άλλους όρους προβλέπονται στην απόφαση του Συμβουλίου δυνάμει των Άρθρων 126 (9) και 136 της ΣΛΕΕ και του Μνημονίου Συνεννόησης». Την ίδια ως άνω ημερομηνία, 8.5.2010, συνήφθη σύμβαση μεταξύ των 15 κρατών της Ευρωζώνης, τα οποία είχαν συμφωνήσει να παράσχουν την προαναφερθείσα δανειακή διευκόλυνση στην Ελλάδα («Συμφωνία μεταξύ των Πιστωτών», «Intercreditor Agreement»). Με τη

σύμβαση αυτή ρυθμίστηκαν οι μεταξύ των ανωτέρω 15 κρατών σχέσεις, που απορρέουν από την προαναφερθείσα σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης. Στις 9.5.2010 το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενέκρινε, κατ' αποδοχή της από 3 Μαΐου 2010 αίτησης της Ελληνικής Κυβέρνησης για χρηματοδότηση του οικονομικού προγράμματός της (επιστολή προθέσεων, «letter of intent»), την παροχή «Διακανονισμού Χρηματοδότησης Αμεσης Ετοιμότητας» («Stand-by arrangement») «ισοδύναμου με Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα ... 26,432.9 εκατομμυρίων [30 δισ. ευρώ] για το χρονικό διάστημα 9 Μαΐου 2010 έως και 8 Μαΐου 2013». Τέλος, στις 8.6.2010 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε την 2010/320/ΕΕ απόφασή του (ΕΕ L 145/11.6.2010), με την οποία απηύθυνε στην Ελλάδα, με σκοπό την ενίσχυση και εμβάθυνση της ασκούμενης επ' αυτής δημοσιονομικής εποπτείας, ειδοποίηση για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, τα οποία κρίνονται αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος, σύμφωνα με το άρθρο 126 παρ. 9 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Λ.Ε.Ε.) [πρώην άρθρο 104 παρ. 4 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ), (βλ. ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 83/30.3.2010)], που προβλέπει ότι τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και θεσπίζει διαδικασία για τη διόρθωση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος και το άρθρο 136 της ίδιας συνθήκης που προβλέπει τη δυνατότητα θέσπισης ειδικών μέτρων για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ, προκειμένου να ενισχυθεί ο συντονισμός και η εποπτεία της δημοσιονομικής

τους πειθαρχίας. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1 της απόφασης αυτής του Συμβουλίου «η Ελλάδα τερματίζει την παρούσα κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος το ταχύτερο δυνατόν και το αργότερο έως το 2014» - κατάσταση που είχε διαπιστωθεί με την απόφαση του Συμβουλίου της 27.4.2009 (2009/415/EK, ΕΕ L 135/30.5.2009), κατ' εφαρμογή του άρθρου 104 παρ. 4 της ΣΕΚ- και σύμφωνα με το άρθρο 2 «1. Η Ελλάδα θεσπίζει τα ακόλουθα μέτρα πριν από τα τέλη Ιουνίου του 2010 : α) ... ζ) κατάργηση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδομάτων αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις με στόχο την εξοικονόμηση 1900 εκατ. Ευρώ για ένα πλήρες έτος (1500 εκατ. Ευρώ το 2010). η) ... 2. Η Ελλάδα θεσπίζει τα ακόλουθα μέτρα μέχρι τέλη Σεπτεμβρίου του 2010 : α) ... β) νόμο για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος με σκοπό την εξασφάλιση της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του ... γ) ...». Η ανωτέρω απόφαση τροποποιήθηκε με την 2010/486/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2010 (ΕΕ L 241 της 14.9.2010) ως προς τα μέτρα που πρέπει να λάβουν οι ελληνικές αρχές από τον Ιούλιο του 2010 έως και το τέλος Δεκεμβρίου του 2011.

9. Επακολούθησε ο ν. 3847/2010 με τίτλο «Επανακαθορισμός των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου» (Α' 67/11.05.2010), στο άρθρο μόνο του οποίου ορίζεται ότι «1. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας που προβλέπονται από

οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστική πράξη για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου γενικά χορηγούνται εφόσον ο δικαιούχος έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του και το συνολικό ποσό της μηνιαίας καταβαλλόμενης σύνταξης δεν υπερβαίνει τα δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ, το ύψος τους δε καθορίζεται ως εξής: α) Το επίδομα εορτών Χριστουγέννων, τετρακόσια (400) ευρώ. β) Το επίδομα εορτών Πάσχα, διακόσια (200) ευρώ. γ) Το επίδομα αδείας, διακόσια (200) ευρώ. Για τον προσδιορισμό του συνολικού ποσού της καταβαλλόμενης σύνταξης του προηγούμενου εδαφίου λαμβάνονται υπόψη το ποσό της μηνιαίας βασικής σύνταξης, καθώς και τα συγκαταβαλλόμενα με αυτή ποσά του επιδόματος εξομάλυνσης του άρθρου 1 του ν. 3670/2008 (ΦΕΚ 117/Α'), του επιδόματος ανικανότητας και της προσωπικής και αμεταβίβαστης διαφοράς.

2. Από το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο εξαιρούνται όσοι εξ ιδίου δικαιώματος δικαιούχοι λαμβάνουν πολεμική σύνταξη ή σύνταξη λόγω ανικανότητας ή συνταξιοδοτήθηκαν αναγκαστικά δυνάμει ειδικών διατάξεων ή αποστρατεύτηκαν με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας ή λαμβάνουν σύνταξη με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων ή λαμβάνουν με τη σύνταξή τους επίδομα ανικανότητας με βάση τις διατάξεις του άρθρου 54 του π.δ. 169/2007, καθώς και οι δικαιούχοι εκ μεταβιβάσεως εφόσον οι τελευταίοι:

α) είναι δικαιούχοι λόγω θανάτου συζύγου, ή β) δεν έχουν υπερβεί το 18ο έτος και αν σπουδάζουν, το 24ο έτος της ηλικίας τους, γ) είναι ανίκανοι για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό μεγαλύτερο του 67%.

3. ... 4. ... 5. α. ... β. Εάν η καταβαλλόμενη σύνταξη με συνυπολογισμό των

επιδομάτων της παραγράφου 1 υπολογιζόμενη σε δωδεκάμηνη βάση, υπερβαίνει κατά μήνα το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, τα εν λόγω επιδόματα καταβάλλονται μέχρι του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ με ανάλογη μείωσή τους. 6. ...». Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού αναφέρεται ότι: «Οι ρυθμίσεις του παρόντος νομοσχεδίου υπαγορεύονται από λόγους εντόνου δημοσίου συμφέροντος, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος οικονομικής πολιτικής, το οποίο αποτελεί τη βάση εφαρμογής του μηχανισμού στήριξης που αποφασίστηκε από τα κράτη - μέλη της Ευρωζώνης στις 25 Μαρτίου 2010 και με τον οποίο προβλέπεται ο συντονισμένος διμερής δανεισμός και χρηματοδότηση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τα κράτη - μέλη της ευρωζώνης». Σύμφωνα δε με την Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, που επισυνάπτεται στην ως άνω αιτιολογική έκθεση, η δαπάνη που εξοικονομείται από την περικοπή των επίμαχων επιδομάτων και τη μείωση του συντάξιμου μισθού λόγω μείωσης των επιδομάτων που υπολογίζονται σ' αυτόν, ανέρχεται ετησίως στο ποσό των 722,5 εκ. ευρώ.

10. Με την κρινόμενη ένσταση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη δεν είναι νόμιμη, δεδομένου ότι ο ν. 3845/2010, επί του οποίου, κατά τους ισχυρισμούς του ενισταμένου, αυτή ερείδεται, αντίκειται στο Σύνταγμα. Και τούτο, διότι, αν και με τον εν λόγω νόμο κυρώνεται το προσαρτημένο σε αυτόν Μνημόνιο (αποτελούμενο από δύο από τα αναφερόμενα στη σκέψη 6 τρία επιμέρους Μνημόνια και ειδικότερα από το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και το Μνημόνιο Συνεννόησης στις

Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής), το οποίο αποτελεί διεθνή συμφωνία, που έχει συναφθεί μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, των κρατών-μελών της Ευρωζώνης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και με την οποία παραχωρούνται σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες, που, κατά το Σύνταγμα, ασκούνται από την κυβέρνηση, το νομοθετικό σώμα και την εκτελεστική εξουσία, ο νόμος αυτός δεν έχει ψηφιστεί από την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, κατά παράβαση του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι: «Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλη κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή τη συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών». Ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, καθόσον δεν αποδίδει πλημμέλεια στην προσβαλλόμενη με την ένσταση πράξη, η οποία εκδόθηκε κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3847/2010 και όχι του ν. 3845/2010, στον οποίο προσαρτήθηκαν τα Μνημόνια και τη συνταγματικότητα του οποίου αμφισβητεί ο ενιστάμενος. Ως εκ τούτου, εφόσον οι διατάξεις του ν. 3845/2010 δεν αποτελούν νόμιμο έρεισμα της προσβαλλόμενης πράξης (πρβλ. ΣτΕ 2513/2003), ο συγκεκριμένος λόγος αλυσιτελώς προβάλλεται. Ακόμη δε και αν ήθελε γίνει δεκτό ότι ο ως άνω προβαλλόμενος λόγος αντισυνταγματικότητας αφορά στη διαδικασία ψήφισης του ν. 3847/2010, κατ' εφαρμογή του οποίου πράγματι εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, είναι, επίσης, απορριπτέος ως ερειδόμενος επί

εσφαλμένης προϋπόθεσης, δοθέντος ότι δεν ενσωματώνονται στον νόμο αυτόν τα υπογραφέντα Μνημόνια Συνεργασίας -και τούτο, ανεξαρτήτως αν συνιστούν ή μη διεθνείς συμβάσεις κατά την αληθή νομική τους φύση- ούτε άλλωστε κυρώνονται με αυτόν διεθνείς συμφωνίες, με τις οποίες μεταβιβάζονται στα όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες των οργάνων της ελληνικής πολιτείας. Αντιθέτως, με τον ν. 3847/2010, ο οποίος έχει εκδοθεί κατ' ενάσκηση της κυριαρχικής εξουσίας του έλληνα νομοθέτη να θεσπίζει πρωτεύοντες κανόνες δικαίου, ρυθμίστηκε ο επανακαθορισμός, από 1.6.2010, των επιδομάτων εορτών και του επιδόματος αδείας για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου. Συνεπώς, δεν υφίσταται θέμα αναγνώρισης, με τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, αρμοδιοτήτων σε όργανα διεθνών οργανισμών, κατά την έννοια του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος. Σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως αν το Μνημόνιο αποτελεί διεθνή συμφωνία, εμπίπτουσα ή μη στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, κατά πάγια νομολογία, δεν εξετάζονται παραδεκτώς από τα Δικαστήρια ζητήματα εσωτερικής συνταγματικότητας διατάξεων τυπικών νόμων, στα οποία εμπίπτει και η διαδικασία ψήφισης του νόμου (βλ. ΣτΕ 902-903/1981, 1270/1977 Ολομ., 2185/1994). Δοθέντος δε ότι το ζήτημα της ψήφισης νόμου από τη συνήθη πλειοψηφία των βουλευτών, αντί από την προβλεπόμενη από ειδική συνταγματική διάταξη αυξημένη πλειοψηφία, όπως είναι εκείνη που προβλέπεται από το άρθρο 28 παρ. 2 του Συντάγματος, ανάγεται στη διαδικασία ψήφισης του νόμου, ο ανωτέρω λόγος απαραδέκτως προβάλλεται. Όπου ο συνταγματικός νομοθέτης ήθελε να ελέγχονται από τα δικαστήρια ζητήματα

σχετικά με τη διαδικασία ψήφισης του νόμου, στην οποία περιλαμβάνεται και η απαιτούμενη για την ψήφισή του πλειοψηφία, το όρισε ρητώς (βλ. άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος, προκειμένου περί συνταξιοδοτικών διατάξεων σε άσχετα νομοσχέδια). Άλλωστε, από το άρθρο 93 παρ. 4 του Συντάγματος, κατά το οποίο «Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα», συνάγεται ότι τα δικαστήρια έχουν εξουσία προς έλεγχο μόνον της συμφωνίας του περιεχομένου του νόμου προς το Σύνταγμα, όχι δε και της εκ μέρους του νομοθετικού σώματος τήρησης των υπό του Συντάγματος καθιερουμένων, για την ψήφιση των νόμων, διαδικαστικών διατάξεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και αυτές που καθιερώνουν αυξημένη πλειοψηφία για την ψήφιση ορισμένων νόμων (πρβλ. ειδικότερη γνώμη στις ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 27, 1283/2012, σκ. 23).

11. Το άρθρο πρώτο του ν. 3845/2010 όριζε στην παράγραφο 4 ότι «Παρέχεται στον Υπουργό Οικονομικών η εξουσιοδότηση να εκπροσωπεί το Ελληνικό Δημόσιο και να υπογράφει κάθε μνημόνιο συνεργασίας, συμφωνία ή σύμβαση δανεισμού, διμερή ή πολυμερή, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη - μέλη της ζώνης του ευρώ, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου να εφαρμοστεί το πρόγραμμα της προηγούμενης παραγράφου. Τα μνημόνια, οι συμφωνίες και οι συμβάσεις του προηγούμενου εδαφίου, εισάγονται στη Βουλή για κύρωση». Με την παράγραφο 9 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, η οποία, σύμφωνα με την παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου, άρχισε να ισχύει από τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (11.5.2010), τροποποιήθηκε το δεύτερο εδάφιο της

ανωτέρω παραγράφου 4 και η λέξη «κύρωση» αντικαταστάθηκε με τις λέξεις «συζήτηση και ενημέρωση», προστέθηκε δε νέο εδάφιο, με το οποίο ορίστηκε ότι «Ισχύουν και εκτελούνται από της υπογραφής τους» [εννοείται: μνημόνιο, συμφωνία ή σύμβαση δανεισμού του εδαφίου α΄]. Οι διατάξεις των εδαφίων β΄ και γ΄ της ανωτέρω παραγράφου 4 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, όπως ισχύουν μετά τον ν. 3847/2010, αφορούν μνημόνια, συμφωνίες και συμβάσεις δανεισμού, που ενδεχομένως θα καταρτιστούν ή θα συναφθούν στο μέλλον, δηλαδή μετά τη δημοσίευση του νεότερου ν. 3847/2010. Ως εκ τούτου, δεν συνδέονται με την προσβαλλόμενη με την κρινόμενη ένσταση πράξη, η οποία έχει εκδοθεί κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου Μόνου του ίδιου ν. 3847/2010. Άλλωστε, και το προσαρτημένο στο ν. 3845/2010 Μνημόνιο, ανεξαρτήτως του χαρακτήρα του, δεν διέπεται εν πάση περιπτώσει από τις ανωτέρω διατάξεις των εδαφίων β΄ και γ΄ της παραγράφου 4 του άρθρου τρίτου του εν λόγω νόμου, όπως ισχύουν μετά το ν. 3847/2010, αφού είχε καταρτιστεί πριν από την έναρξη ισχύος τους. Ενόψει των ανωτέρω, είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης ο λόγος, με τον οποίο, κατ' εκτίμηση αυτού, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη δεν είναι νόμιμη, διότι έχει ως έρεισμα την προαναφερθείσα διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, όπως ισχύει μετά το ν. 3847/2010, η οποία, κατά τον ενιστάμενο, αντίκειται στο άρθρο 36 παρ. 2 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «οι συνθήκες για ... οικονομική συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις, ... ή οι οποίες επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, δεν ισχύουν χωρίς

τυπικό νόμο που τις κυρώνει» (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 30, 1283/2012, σκ. 26).

12. Α. Στο άρθρο 6 παρ. 1 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 σημείο 8) της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το άρθρο πρώτο του ν. 3671/2008 (Α' 129), ορίζεται ότι: «Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες. Τα δικαιώματα, οι ελευθερίες και οι αρχές του Χάρτη ερμηνεύονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του τίτλου VII του Χάρτη που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων οι οποίες αναφέρονται στον Χάρτη και στις οποίες μνημονεύονται οι πηγές των εν λόγω διατάξεων». Περαιτέρω, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2007/C 303/01, 2010/C 83/02) «επιβεβαιώνει, σεβόμενος τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της Ένωσης, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας, τα δικαιώματα που απορρέουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, τους Κοινωνικούς Χάρτες που έχουν υιοθετηθεί από την Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης καθώς και από

τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Εν προκειμένω, ο Χάρτης θα ερμηνεύεται από τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων που καταρτίστηκαν υπό την εποπτεία του Προεδρείου της Συνέλευσης που συνέταξε τον Χάρτη και αναπροσαρμόστηκαν υπ' ευθύνη του Προεδρείου της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης». Εξάλλου, στο άρθρο 51 του ΤΙΤΛΟΥ VII ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ορίζονται τα εξής: «Πεδίο εφαρμογής 1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, τηρούμενης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες. 2. Ο παρών Χάρτης δεν διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και δεν θεσπίζει νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα για την Ένωση, ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα όπως ορίζονται στις Συνθήκες». Περαιτέρω, σύμφωνα με την επεξήγηση σχετικά με το άρθρο 51 - Πεδίο εφαρμογής «Σκοπός του άρθρου 51 είναι να προσδιορισθεί το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη. ... Όσον αφορά τα κράτη μέλη, από τη νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων που καθορίζονται στο πλαίσιο της Ένωσης επιβάλλεται στα κράτη μέλη μόνον

όταν ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 13ης Ιουλίου 1989, Wachauf, υποθ. 5/88, Συλλ. 1989, σ. 2609- απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991, EPT, Συλλ. 1991, σ. I-2925- απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997, υποθ. C-309/96 Annibaldi, Συλλ. 1997, σ. I-7493). Προσφάτως, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη νομολογία αυτή ως εξής: "Επί πλέον, υπενθυμίζεται ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην κοινοτική έννομη τάξη δεσμεύουν και τα κράτη μέλη όταν υλοποιούν κοινοτικές ρυθμίσεις .." (απόφαση της 13ης Απριλίου 2000, υποθ. C-292/97, Συλλ. 2000, σ. I-2737, παράγραφος 37 του σκεπτικού). Η παράγραφος 2, από κοινού με τη δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1, επιβεβαιώνει ότι ο Χάρτης δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την επέκταση των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων που απονέμονται στην Ένωση από τις Συνθήκες. Εν προκειμένω, μνημονεύεται ρητώς κάτι που απορρέει λογικά από την αρχή της επικουρικότητας και από το γεγονός ότι η Ένωση διαθέτει μόνον δοτές αρμοδιότητες. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως διασφαλίζονται στην Ένωση, παράγουν αποτελέσματα μόνον στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων αυτών που καθορίζονται από τις Συνθήκες. Κατά συνέπεια, η υποχρέωση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, σύμφωνα με τη δεύτερη πρόταση της παραγράφου 1, να προάγουν τις αρχές του Χάρτη μπορεί να προκύπτει μόνο εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων αυτών. Η παράγραφος 2 επίσης επιβεβαιώνει ότι ο Χάρτης δεν μπορεί να επιφέρει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως καθορίζονται στις Συνθήκες. Το Δικαστήριο έχει ήδη κατοχυρώσει τον κανόνα αυτό σε σχέση με τα θεμελιώδη

δικαιώματα που αναγνωρίζονται ως στοιχείο του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1998, υποθ. C-249/96 Grant, Συλλ. 1998, σ. 1-621, παράγραφος 45 του σκεπτικού). Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, κρίνεται ως αυτονόητο ότι η παραπομπή του άρθρου 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Χάρτη δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι επεκτείνει την εμβέλεια των δράσεων των κρατών μελών που ορίζονται ως "εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης" (κατά την έννοια της παραγράφου 1 και της προαναφερθείσας νομολογίας)».

B. Με την κρινόμενη ένσταση προβάλλεται ότι η επίμαχη ρύθμιση του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, κατά το μέρος με το οποίο τίθεται ως κριτήριο για την απόληψη των δώρων εορτών και του επιδόματος αδείας η συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας, παραβιάζει ευθέως την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και την αρχή της αναλογικότητας, κατά το άρθρο 52 παρ. 1 αυτού. Σύμφωνα, όμως, με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, στην προκειμένη περίπτωση, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες διέπουν τις δράσεις των κρατών-μελών μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης και δεν αφορούν, συνεπώς, τη λήψη από το κράτος-μέλος μέτρων αμιγώς εσωτερικής πολιτικής. Ούτε, εξάλλου, η συνεργασία της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στην κατάρτιση του οικονομικού προγράμματος της ελληνικής κυβέρνησης αρκεί για την εφαρμογή των διατάξεων του Χάρτη, καθόσον το επίμαχο μέτρο λήφθηκε από όργανα του

ελληνικού Κράτους και με βάση τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1285/2012). Ως εκ τούτου, εφόσον με την προσβαλλόμενη πράξη δεν εφαρμόστηκαν διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρωτογενούς ή παράγωγου (βλ. ΣτΕ Ολομ. 239/2015), ο προβαλλόμενος με την κρινόμενη ένσταση λόγος περί αντίθεσης της επίμαχης ρύθμισης του ν. 3847/2010 στις ως άνω διατάξεις του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξαρτήτως της αοριστίας αυτού, πρέπει να απορριφθεί ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης.

13. Α. Από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος, που προβλέπει ότι «καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη», καθώς και από τη διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. ... Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας», απορρέουν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της

προβλεψιμότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης. Οι αρχές αυτές, κατ' αρχήν, δεν επιτρέπουν την αιφνίδια μεταβολή ουσιωδών στοιχείων της σταθερά διαμορφωμένης νομικής και πραγματικής κατάστασης των προσώπων, στη διατήρηση των οποίων είχαν δικαιολογημένα αποβλέψει, μεταξύ άλλων, και κατά τον καθορισμό των συνθηκών και του επιπέδου διαβίωσής τους, παρά μόνο στο μέτρο που η μεταβολή αυτή δικαιολογείται από υπέρτερους λόγους δημοσίου συμφέροντος και στον βαθμό που, ενόψει της αρχής της αναλογικότητας, τηρείται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του υπερκείμενου αυτού συμφέροντος και των δικαιωμάτων ή των νομίμων προσδοκιών των θιγομένων από τη μεταβολή του νομοθετικού καθεστώτος (πρβλ. Ελ. Συν. Πρακτ. Ολομ. της 4^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 31.10.2012, ΣτΕ 602/2003 Ολομ., 1508/2002, αποφ. ΕΔΔΑ της 2.4.2015 Dimech κατά Μάλτας, σκ. 64, της 7.2.2013 Fabris κατά Γαλλίας, σκ. 66).

B. Με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», καθιερώνεται η αρχή της ισότητας, η οποία, όπως έχει παγίως κριθεί, αποτελεί συνταγματικό κανόνα που επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των τελούντων υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες προσώπων. Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τα συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας και, ειδικότερα, τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την άσκηση του νομοθετικού έργου, όσο και τη Διοίκηση, όταν θεσπίζει κατά νομοθετική εξουσιοδότηση κανονιστική ρύθμιση. Η παραβίαση της συνταγματικής αυτής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του Κράτους Δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας καθενός με ίσους όρους. Κατά

τον δικαστικό έλεγχο, που είναι έλεγχος ορίων και όχι ορθότητας των νομοθετικών επιλογών, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη ή την κατ' εξουσιοδότηση θεσμοθετούσα Διοίκηση η ευχέρεια να ρυθμίζει με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, που συνδέονται με καθεμία από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές, με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης. Πρέπει, όμως, η επιλεγόμενη ρύθμιση να κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την αρχή της ισότητας, τα οποία αποκλείουν τόσο την έκδηλα άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή της εισαγωγής ενός καθαρά χαριστικού μέτρου ή προνομίου μη συνδεδεμένου προς αξιολογικά κριτήρια, είτε με τη μορφή της επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης ή της αφαίρεσης δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται ή παρέχονται από προϋφιστάμενο ή συγχρόνως τιθέμενο γενικότερο κανόνα, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες, με βάση όλως τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια (ΑΕΔ 1/2012, Ελ. Συν. Ολομ. 2654/2013, 2340/2009, ΣτΕ Ολομ. 1286/2012 κ.ά.).

Γ. Στην παράγραφο 5 του αυτού άρθρου 4 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», κατοχυρώνεται η αρχή της ισότητας των πολιτών στα δημόσια βάρη. Η αρχή αυτή αναλύεται στις επιμέρους ειδικότερες αρχές της καθολικότητας των δημοσίων βαρών και της αναλογικότητας της συνεισφοράς

σε σχέση με τις δυνάμεις του συνεισφέροντος. Ενόψει των αρχών αυτών, ο νομοθέτης έχει, κατ' αρχήν, την ευχέρεια να καθορίζει τις μορφές των δημοσίων βαρών, ήτοι των οικονομικών επιβαρύνσεων για τη δημιουργία δημοσίων εσόδων προς κάλυψη των δαπανών του Κράτους, που δύνανται να επιβληθούν στους βαρυνόμενους πολίτες με ποικίλες μορφές, περιορίζεται, όμως, από τις ανωτέρω αρχές, με τις οποίες επιδιώκεται από τον συντακτικό νομοθέτη η πραγμάτωση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου, όπως κατοχυρώνεται στην προεκτεθείσα παράγραφο 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος. Έτσι, από την ανωτέρω διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος δεν αποκλείεται τα δημόσια βάρη να επιβάλλονται σε ορισμένο μόνο κύκλο προσώπων (κοινωνικοοικονομικές ομάδες) ή πραγμάτων, εφόσον, όμως, δικαιολογείται η επιβάρυνση του κύκλου αυτού σε σχέση με τις μη βαρυνόμενες κατηγορίες, δηλαδή μόνον εάν δικαιολογείται από αντικειμενικά κριτήρια που τελούν σε συνάφεια με το ρυθμιζόμενο θέμα, όπως η σύνδεση της βαρυνόμενης κοινωνικοοικονομικής ομάδας με τον υπηρετούμενο από τη ρύθμιση σκοπό και η ωφέλεια που αυτή αντλεί από τον κοινωνικό ή οικονομικό τομέα στον οποίο αφορά η νομοθετική παρέμβαση ή από την ιδιαίτερη εισφοροδοτική ικανότητα της επιλεγείσας ως αποκλειστικά βαρυνόμενης κατηγορίας (πρβλ. ΣτΕ 2469-2471/2008 Ολομ., 3143/2015, 4986/2012), η επιβολή δε του βάρους γίνεται επί συγκεκριμένης ύλης, πρόσφορης να καταδείξει την ικανότητα συμβολής της κατηγορίας και συναφούς προς τη θεσπιζόμενη ρύθμιση (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 1241/2015).

Δ. Με τις ρυθμίσεις του άρθρου 79 του Συντάγματος (με τις οποίες καθορίζεται η διαδικασία ψήφισης του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του Κράτους, του απολογισμού και του γενικού ισολογισμού του Κράτους, καθώς και έγκρισης των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης), σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 73 παρ. 2 (με τις οποίες καθορίζεται η προπαρασκευαστική – γνωμοδοτική διαδικασία πριν από την ψήφιση συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων που συνεπάγονται μακροχρόνιες δημοσιονομικές συνέπειες) και αυτές του άρθρου 75 (στις οποίες προβλέπεται η υποχρεωτική σύνταξη προκαταρκτικής έκθεσης για την κάλυψη της δαπάνης που συνεπάγονται νομοσχέδια με δημοσιονομικές επιπτώσεις), εκδηλώνεται η μέριμνα του συντακτικού νομοθέτη για τη δημοσιονομική διαχείριση (βλ. Ελ. Συν. Πρακτ. Ολομ. 26^{ης} Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 3409, 3408, 1685/2013, 3668/2006). Περαιτέρω, με τις ρυθμίσεις αυτές, θεσπίζονται και ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις για τον οικονομικό προγραμματισμό και τον τρόπο διάθεσης των πεπερασμένων δημοσίων πόρων, που πρέπει να διανέμονται με γνώμονα την, επίσης συνταγματικής περιωπής, αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, συνιστώσα αναγκαία για τη διασφάλιση της συνέχειας στην οικονομική λειτουργία του Κράτους και της εκτέλεσης της αποστολής του (βλ. Ελ. Συν. Πρακτ. Ολομ. 26^{ης} Γεν. Συν/σης της 17.12.2014 και στο πνεύμα αυτό πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2115, 1116/2014, 1284, 1283, 668/2012 και αποφ. ΕΔΔΑ της 15.10.2013 Rimantas Savickas κατά Λιθουανίας, της 8.10.2013 Mateus και Januario κατά Πορτογαλίας, της 7.5.2013 Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος). Στο πλαίσιο αυτό, ο νομοθέτης διαθέτει ένα ευρύ περιθώριο

εκτίμησης κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής, δηλαδή ένα ευρύ φάσμα δικαστικά ανέλεγκτης πολιτικής εκτίμησης και επιλογής, ενόψει αφενός των οριζομένων στην παράγραφο 1 του άρθρου 106 του Συντάγματος που ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι «Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. ...» και αφετέρου της θεσπιζόμενης στο άρθρο 26 του Συντάγματος αρχής της διάκρισης των λειτουργιών. Δύναται δε ο νομοθέτης να αξιώνει από όλους τους πολίτες να εκπληρώνουν το χρέος της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης, κατά τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 25 του Συντάγματος, ενώ ειδικά σε περιόδους παρατεταμένης οικονομικής κρίσης μπορεί να θεσπίζει μέτρα περιστολής των δημοσίων δαπανών που συνεπάγονται σοβαρή οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κοινωνικοοικονομικών ομάδων, λόγω της άμεσης εφαρμογής και αποτελεσματικότητας των επιβαλλόμενων σε βάρος τους μέτρων για τον περιορισμό του δημοσίου ελλείμματος. Η δυνατότητα, όμως, αυτή δεν είναι απεριόριστη, αλλά έχει ως όριο τις προεκτεθείσες συνταγματικές αρχές του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αναλογικότητας, της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ισότητας των πολιτών ενώπιον του νόμου και της ισότητας στην κατανομή των δημοσίων βαρών, οι οποίες επιτάσσουν το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής να κατανέμεται μεταξύ όλων των κοινωνικοοικονομικών ομάδων, αναλόγως των δυνάμεων αυτών. Ενόψει δε και της αρχής της αναλογικότητας, επιβάλλεται να τηρείται

μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των προσδοκιών των πολιτών αφενός και του δημοσίου συμφέροντος το οποίο υπηρετείται με την επιβολή των μέτρων αφετέρου, ενώ η οξύτητα της κρίσης και η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισής της προς διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας αποτελεί κριτήριο το οποίο σταθμίζεται κατά τον έλεγχο συμβατότητας των θεσπιζόμενων μέτρων προς τις ανωτέρω αρχές.

Ε. Στο πλαίσιο αυτό και ενόψει των συνταγματικών αρχών του Κράτους Δικαίου και της ασφάλειας δικαίου, οι οποίες, όπως και οι λοιπές ανωτέρω αρχές, δεν υποχωρούν υπό συνθήκες δημοσιονομικής κρίσης, αλλά εξακολουθούν να αποτελούν κατά το Σύνταγμα πάγιες δικλείδες προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, απαιτείται τα νομοθετικά μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, όπως άλλωστε και κάθε νομοθετική ρύθμιση, να αιτιολογούνται και να εντάσσονται κατά τρόπο διαφανή, συστηματικό, συνεκτικό, συνεπή και αποτελεσματικό στον κατά τα ανωτέρω συνολικό οικονομικό σχεδιασμό του Κράτους και στο ειδικότερο πεδίο οικονομικής δράσης με το οποίο σχετίζονται, υπηρετώντας τη συνταγματική αρχή της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, ώστε να παράσταται, κατ' αρχήν, θεμιτή η επιβολή τους από την άποψη του υπηρετούμενου με αυτά σκοπού (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, 3578/2010, αποφ. ΔΕΚ της 19.5.2009, C-171/07 και C-172/07 «Apothekerkammer des Saarlandes», σκ. 42, της 9.7.1981, C-169/80 «Administration des douanes κατά Société anonyme Gondrand Frères και Société anonyme Garancini», σκ. 17 και ΕΔΔΑ της 28.3.2000 Baranowski κατά Πολωνίας, σκ. 52). Προκειμένου δε να καθίσταται εφικτός ο κατ' άρθρα 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4 του Συντάγματος

ουσιαστικός και πλήρης δικαστικός έλεγχος της συμβατότητας των επιβαλλόμενων μέτρων προς τις ανωτέρω συνταγματικές εγγυήσεις και να μην αναιρείται η πρακτική αποτελεσματικότητα των συνταγματικών αυτών ρυθμίσεων περί ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, που συνιστούν βασικό πυλώνα του Κράτους Δικαίου, στην περίπτωση που η επιβάρυνση από τα μέτρα που λαμβάνονται προς αντιμετώπιση της δυσμενούς και παρατεταμένης οικονομικής συγκυρίας, επιβάλλεται σε συγκεκριμένη κοινωνικοοικονομική ομάδα, απαιτείται ειδική αιτιολόγηση της οικείας νομοθετικής ρύθμισης. Η ειδική αυτή αιτιολόγηση μπορεί να προέρχεται από την ίδια τη ρύθμιση ή από τα συνοδευτικά αυτής κείμενα, όπως η κατ' άρθρο 74 παρ. 1 του Συντάγματος σχετική αιτιολογική έκθεση, οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την ψήφιση των σχετικών νομοθετικών μέτρων, καθώς και από στοιχεία στα οποία οι εργασίες αυτές αναφέρονται, όπως ειδικές τεχνικές επιστημονικές μελέτες ή πορίσματα ειδικών επιτροπών στα οποία στηρίχθηκε η νομοθετική πρωτοβουλία. Συγκεκριμένα, η εν λόγω ουσιαστική και διαδικαστική εγγύηση της αιτιολόγησης των νομοθετικών μέτρων, η τήρηση της οποίας κρίνεται από τον δικαστή, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η επίδικη νομοθετική παρέμβαση και τις συγκεκριμένες δημοσιονομικές και νομικές περιστάσεις κάθε περίπτωσης (πρβλ. απόφ. ΔΕΕ της 17.3.2011, C-221/09 «AJD Tuna Ltd κατά Direttur tal-Agricoltura us-Sajd, Avukat Generali», σκ. 58), προϋποθέτει ότι προκύπτει ή συνάγεται με σαφήνεια και ακρίβεια ο ειδικότερος σκοπός που επιδιώκεται από τα μέτρα αυτά, ενόψει του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται και των δημοσιονομικών προβλημάτων που πρόκειται να θεραπεύσουν. Κατά τον

δικαστικό έλεγχο της αιτιολογίας των νομοθετικών παρεμβάσεων, ο οποίος παραμένει έλεγχος ορίων και όχι της ορθότητας των ουσιαστικών εκτιμήσεων του νομοθέτη ή της σκοπιμότητας των κατ' αρχήν επιλογών του κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής -ζητήματα που ανάγονται αποκλειστικά στη σφαίρα της πολιτικής του ευθύνης- ελέγχεται ο σκοπός που υπηρετούν τα νομοθετικά μέτρα σε συνάρτηση και προς το γενικότερο κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται, η κατ' αρχήν στάθμιση από τον νομοθέτη των επιμέρους συμφερόντων υπό το πρίσμα των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων και αρχών, καθώς και η μετά τη στάθμιση αυτή, τυχόν, πρόδηλη υπέρβαση του περιθωρίου εκτίμησης του νομοθέτη και σύγκρουση των τιθέμενων ρυθμίσεων προς τις εν λόγω συνταγματικές διατάξεις και αρχές (βλ. Ελ. Συν. Πρακτ. Ολομ. 9^{ης} Γεν.Συν/σης της 27.5.2015).

14. Α. Από τα ανωτέρω εκτεθέντα στις σκέψεις 6 έως 9 συνάγεται ότι η οξύτατη κρίση ελλειμμάτων και χρέους, η οποία ενέσκηψε κατά το έτος 2010, κατέστησε αναγκαία την υιοθέτηση ενός μείζονος προγράμματος εξυγίανσης των δημοσιονομικών μεγεθών του Κράτους, εκτεινόμενου σε όλες τις οικονομικές του λειτουργίες, έναντι της χρηματοδοτικής υποστήριξης, με τη μορφή διμερών διακρατικών δανείων, από τα λοιπά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης, λόγω της αδυναμίας της Χώρας να καλύψει τις δανειακές της ανάγκες από τις διεθνείς αγορές. Το πρόγραμμα αυτό, γνωστό ως «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», το οποίο εγκρίθηκε με τους νόμους 3845/2010 και ακολούθως 4046//2012, περιελάμβανε δημοσιονομικά μέτρα μείωσης των δαπανών της «Γενικής Κυβέρνησης». Από τα δημοσιονομικά αυτά μέτρα, άλλα

ήταν «άμεσης απόδοσης», συνέβαλλαν δηλαδή άμεσα στην περιστολή των δημοσίων δαπανών, ενώ άλλα «διαρθρωτικά», υπό την έννοια ότι αποσκοπούσαν στη σταδιακή αναδιανομή των κρατικών πόρων, με τους οποίους χρηματοδοτούνται οι προς εκπλήρωση των συνταγματικών επιταγών ακολουθούμενες πολιτικές. Στο πλαίσιο αυτό, με τη διάταξη του άρθρου Μόνου παρ. 1 του ν. 3847/2010 ορίστηκε ότι τα επιδόματα εορτών, καθώς και το επίδομα αδείας, που καταβάλλονταν μέχρι τότε, δυνάμει ειδικών ή γενικών διατάξεων ή κανονιστικών διοικητικών πράξεων, στους βοηθηματούχους και συνταξιούχους του Δημοσίου (πολιτικούς και στρατιωτικούς), εφεξής, ήτοι από 1.6.2010 (βλ. παρ. 10), καταβάλλονται μειωμένα (800 ευρώ συνολικά κατ' έτος, εκ των οποίων 400 ευρώ δώρο Χριστουγέννων, 200 ευρώ δώρο Πάσχα και 200 ευρώ επίδομα αδείας) και μόνο σε όσους κατά τον χρόνο αυτό αφενός έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, αφετέρου η καταβαλλόμενη σε αυτούς σύνταξη δεν υπερβαίνει το ποσό των 2.500 ευρώ (ακαθάριστα). Η επίμαχη ρύθμιση, δοθέντος ότι τα επιδόματα στα οποία αφορά, ως τμήμα των καταβαλλόμενων συντάξεων, βαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, συνιστά προδήλως ένα δημοσιονομικό μέτρο «άμεσης απόδοσης» (ΣτΕ Ολομ. 2287/2015, 1285/2012), το οποίο στοχεύει στην άμεση εξοικονόμηση δημοσίων δαπανών, τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, την άμεση αντιμετώπιση των οικονομικών αναγκών της Χώρας, μέσω της δανειοδότησής της και εν τέλει στη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας του Κράτους, στην εξυπηρέτηση, δηλαδή, σκοπών δημοσίου συμφέροντος.

B. Με την παρ. 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, ως προς τη χορήγηση των δώρων εορτών και του επιδόματος αδείας στους συνταξιούχους του Δημοσίου, πέραν της πρόβλεψης κατ' αποκοπή μειωμένων ποσών, τα οποία, σε αντίθεση με το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς (βλ. άρθρο 5 του ν. 2592/1998, Α' 57), δεν εξαρτώνται από το ύψος της σύνταξης, εισήχθη επιπλέον ένας διττός περιορισμός με βάση αφενός το ύψος της καταβαλλόμενης σύνταξης (2.500 ευρώ), αφετέρου την ηλικία του συνταξιούχου (συμπλήρωση του 60ού έτους αυτής). Με τη διάταξη δε της παρ. 2 του ίδιου άρθρου προβλέφθηκε ρητώς εξαίρεση από το ως άνω ηλικιακό όριο των 60 ετών των στρατιωτικών εκείνων που, μεταξύ άλλων, αποστρατεύθηκαν με πρωτοβουλία της Υπηρεσίας. Η ως άνω ρύθμιση, κατά την αληθή έννοια αυτής, καταλαμβάνει συλλήβδην και αδιακρίτως όλους όσους αποχώρησαν από το στράτευμα υποχρεωτικώς και παρά τη θέλησή τους, όπως ενδεικτικά οι ευδοκίμως τερματίσαντες την υπηρεσία, αλλά και όσοι συμπλήρωσαν τον προβλεπόμενο από τις οικείες διατάξεις ανώτατο χρόνο παραμονής στο στράτευμα (τριακονταπενταετία) ή το καθοριζόμενο για τον βαθμό τους όριο ηλικίας (βλ. άρθρα 12, 13, 16, 20 και 21 του ν. 2439/1996, Α' 219 και Ελ.Συν. Ολομ. 2277/2009). Εξ αντιδιαστολής, συνάγεται ότι δεν καταλαμβάνονται από την ως άνω εξαιρετική διάταξη και, επομένως, καλύπτονται από το ηλικιακό όριο που τίθεται με τον γενικό (δυσμενή) κανόνα της παρ. 1, όσοι αποστρατεύθηκαν εκουσίως, ήτοι όσοι επέλεξαν να αποχωρήσουν από το στράτευμα, μολονότι είχαν τη δυνατότητα να παραμείνουν (βλ. άρθρο 21 παρ. 9 του ν. 2439/1996 και Ελ.Συν. Ολομ. 1079/2013, ΙΙΙ Τμ. 120/2008, 1152/2005). Εκ τούτων παρέπεται ότι με την ως

άνω διάταξη επιφυλάσσεται ευνοϊκή διακριτική μεταχείριση των απομακρυνθέντων ακουσίως από το στράτευμα στρατιωτικών, υπό την έννοια ότι, όσοι εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία, δικαιούνται των επίμαχων συνταξιοδοτικών παροχών, παρά το γεγονός ότι είναι κάτω των 60 ετών.

15. Α. Το τιθέμενο από τον γενικό κανόνα της παραγράφου 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 ηλικιακό κριτήριο, ήτοι αυτό της συμπλήρωσης, κατ' αρχήν, του 60ού έτους της ηλικίας για τη χορήγηση των δώρων εορτών και του επιδόματος αδείας, αυτοτελώς θεωρούμενο, είναι μεν αντικειμενικό, πλην όμως προδήλως απρόσφορο για τη διαφορετική μεταχείριση των συνταξιούχων, ενόψει του νομοθετικού λόγου θέσπισης των επίμαχων παροχών, που συνίσταται στην κάλυψη των αυξημένων αναγκών που ανακύπτουν κατά τις εορταστικές περιόδους και κατά την περίοδο των θερινών διακοπών (πρβλ. τη διάταξη του άρθρου Μόνου του α.ν. 1777/1951, Α' 118, που κυρώθηκε με τον ν. 1901/1951, Α' 213, στην οποία τα δώρα εορτών των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα αναφέρονται ως «έκτακτες οικονομικές ενισχύσεις»). Οι αυξημένες δε ανάγκες που ανακύπτουν κατά τις περιόδους αυτές, δεν είναι εντονότερες για τους συνταξιούχους ηλικίας άνω των 60 ετών, σε σχέση προς τους συνταξιούχους που βρίσκονται κάτω του ως άνω ηλικιακού ορίου (βλ. μειοψ. στις ΣτΕ Ολομ. 668 και 1283-1286/2012). Και ναι μεν η ανάγκη «βασικής» προστασίας των ηλικιωμένων αποτελεί θεμελιώδη στόχο για τη θεσμοθέτηση του συνταξιοδοτικού συστήματος, πλην όμως, αυτή αφορά στην εξασφάλιση ενός επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης, που συνιστά, ταυτοχρόνως, και το ελάχιστο όριο για την οιαδήποτε μεταρρύθμιση του συστήματος αυτού (βλ. το πόρισμα

της Επιτροπής Ειδικών για το ασφαλιστικό που επισυνάφθηκε ως παράρτημα στην αιτιολογική έκθεση του ν. 3863/2010 για το «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα», Α' 115), μη δυνάμενη, ως εκ τούτου, να αποτελέσει αιτιολογική βάση για τη θέσπιση διακρίσεων σε σχέση με την απόληψη των συγκεκριμένων πρόσθετων παροχών. Τούτο δε, λόγω της ειδικής κατά τα ανωτέρω φύσης αυτών και της ψυχολογικής διάστασης που, κατ' επέκταση, αυτή ενέχει, ιδίως για τους λιγότερο εύρωστους οικονομικά συνταξιούχους, όπως κατά τεκμήριο θεωρούνται εν προκειμένω αυτοί που λαμβάνουν σύνταξη ύψους κάτω των 2.500 ευρώ (ακαθάριστα). Άλλωστε, η κάτω των 60 ετών ηλικία δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου δυνατότητα αναπλήρωσης των ποσών των καταργουμένων ως άνω επιδομάτων με αμοιβή από ενεργό απασχόληση του συνταξιούχου, αφού, ανεξαρτήτως των κατά περίπτωση προβλεπόμενων περιορισμών ως προς την καταβολή της σύνταξης (βλ. άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 3865/2010, Α' 120, που προέβλεψε, μεταξύ άλλων, την πλήρη αναστολή της σύνταξης των στρατιωτικών συνταξιούχων που εργάζονται εκτός του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή αυτοαπασχολούνται και δεν έχουν συμπληρώσει το 53^ο έτος της ηλικίας τους), ενόψει της οικονομικής ύφεσης και του υψηλού δείκτη ανεργίας, η ανεύρεση εργασίας προς αναπλήρωση του απωλεσθέντος εισοδήματος είναι απλό ενδεχόμενο, στερούμενο οιασδήποτε βεβαιότητας (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 4741/2014). Επομένως, ειδικώς ως προς το ζήτημα της καταβολής των επιδομάτων εορτών και αδείας, οι ως άνω κατηγορίες συνταξιούχων, ήτοι οι άνω των 60 ετών αφενός και οι κάτω των 60 ετών αφετέρου, δεν διαφοροποιούνται και, μάλιστα, ουσιωδώς.

B. Περαιτέρω, ούτε το τιθέμενο με τη θεσπίζουσα εξαίρεση από τον ως άνω ηλικιακό περιορισμό διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 κριτήριο του τρόπου απομάκρυνσης των στρατιωτικών από την ενεργό υπηρεσία, ήτοι η οικειοθελής αποχώρηση, ως λόγος για τον αποκλεισμό κατηγορίας συνταξιούχων από την καταβολή των ως άνω επιδομάτων, αυτοτελώς θεωρούμενο, τελεί σε συνάφεια με το αντικείμενο της επίμαχης ρύθμισης. Και τούτο, διότι, ενόψει της φύσης και του νομοθετικού λόγου θέσπισης των επίμαχων συνταξιοδοτικών παροχών, που συνίσταται, όπως εκτέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, στην κάλυψη των αυξημένων αναγκών που ανακύπτουν κατά τις εορταστικές περιόδους και την περίοδο των θερινών διακοπών, δεν συντρέχει δικαιολογητικός λόγος διακριτικής (δυσμενέστερης) μεταχείρισης, ως προς την απόλαυση αυτών των παροχών, όσων αποστρατεύθηκαν κατόπιν αίτησής τους, σε σχέση με αυτούς που αποστρατεύθηκαν με πρωτοβουλία της υπηρεσίας, καθόσον οι ανάγκες αυτές υφίστανται για το σύνολο των στρατιωτικών συνταξιούχων, ανεξαρτήτως της αιτίας εξόδου τους από το στράτευμα. Ο τρόπος, δηλαδή, απομάκρυνσης από την ενεργό υπηρεσία και η διαφορετική υπηρεσιακή κατάσταση που αυτή συνεπάγεται, μολονότι δύναται, κατ' αρχήν, να δικαιολογεί διαφορετική αντιμετώπιση ως προς άλλα ζητήματα, όπως είναι οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος (βλ. άρθρα 26 παρ. 1 περ. α', β' και γ' του π.δ/τος 169/2007, Α' 210 και 7 παρ. 3 περ. α', 18 παρ. 1, 19 παρ. 7 του ν. 2084/1992, Α' 165) ή το ύψος της (βασικής) σύνταξης (βλ. άρθρο 6 του ν. 2838/2000 για τους «ευδοκίμως τερματίσαντες»), δεν δύναται να

αποτελέσει πρόσφορο κριτήριο, που θα δικαιολογούσε τη διαφορετική μεταχείριση των εκουσίως έναντι των αυτεπαγγέλτως αποστρατευομένων, όσον αφορά στο ζήτημα της καταβολής των συγκεκριμένων πρόσθετων συνταξιοδοτικών παροχών. Επομένως, εφόσον ειδικώς ως προς το ζήτημα της καταβολής των επιδομάτων εορτών και αδείας, οι ως άνω κατηγορίες συνταξιούχων δεν διαφοροποιούνται και, μάλιστα, ουσιωδώς, δεν δικαιολογείται η εις βάρος των πρώτων δυσμενέστερη μεταχείριση. Αντίθετη εκδοχή καθιστά τον χαρακτήρα του επίμαχου μέτρου ως κύρωση, η οποία, μάλιστα, επιβάλλεται κατά τρόπο αιφνιδιαστικό, εις βάρος των στρατιωτικών εκείνων που επέλεξαν, ασκώντας νόμιμο δικαίωμά τους, να αποχωρήσουν από την ενεργό υπηρεσία πριν από τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας τους (πρβλ. μειοψ. στα Πρακτικά Ελ.Συν. Ολομ. της 1^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 4.5.2010). Κατόπιν αυτών, οι επίμαχες ρυθμίσεις, στο μέτρο που συνδέουν την απόληψη των συγκεκριμένων επιδομάτων αφενός με την ηλικία του συνταξιούχου, αφετέρου με τον τρόπο εξόδου του από την ενεργό υπηρεσία, στερούνται της αναγκαίας δικαιολογητικής βάσης από την άποψη της τήρησης των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας.

Γ. Ανεξαρτήτως των ανωτέρω, ο αποκλεισμός της επίμαχης κατηγορίας συνταξιούχων από την καταβολή των συγκεκριμένων επιδομάτων, παρίσταται, επίσης, αυθαίρετος, στο μέτρο που δεν ελήφθησαν, τουλάχιστον, υπόψη και δεν συνεκτιμήθηκαν και άλλα, πρόσφορα για την επίμαχη ρύθμιση, κριτήρια, όπως ο συνολικός συντάξιμος χρόνος (πρβλ. τη μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 10 του ν. 4024/2011, με την οποία, από τη μείωση του ποσού των κύριων

μηνιαίων συντάξεων των συνταξιούχων του Δημοσίου, που δεν έχουν συμπληρώσει το 55^ο έτος της ηλικίας τους, εξαιρέθηκαν, μεταξύ άλλων, οι στρατιωτικοί που συνταξιοδοτήθηκαν με τη συμπλήρωση πλήρους 35ετούς συντάξιμης υπηρεσίας, σχετ. Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. της 2^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 5.10.2011), το ύψος των καταβληθεισών εισφορών, συνακόλουθα δε ο βαθμός συνεισφοράς στο συνταξιοδοτικό σύστημα, που τελεί σε συνάρτηση τόσο με τη διάρκεια παραμονής στο Σώμα, όσο και με το χρονικό σημείο κατάταξης σε αυτό (βλ. σχετ. τη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 2 του ν. 2084/1992 «Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις», Α' 165, με την οποία στους στρατιωτικούς που είχαν καταταγεί μέχρι την 30^η.9.1990, επιβλήθηκε μηνιαία κράτηση για σύνταξη από 1.1.1993) και, τέλος, η ηλικία συνταξιοδότησης. Και τούτο, ανεξαρτήτως της αποχώρησης, ούτως ή άλλως (ακουσίως ή εκουσίως), της συντριπτικής πλειοψηφίας των στρατιωτικών σε ηλικία κάτω των 60 ετών, υπό το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς, ως λογικό επακόλουθο, μεταξύ άλλων, της κατάταξής τους στο Σώμα σε πολύ μικρή ηλικία, γεγονός, άλλωστε, που θέτει εν αμφιβόλω και από την άποψη αυτή τον «εύλογο» χαρακτήρα του ως άνω ηλικιακού ορίου ως προς τη συγκεκριμένη περικοπή (πρβλ. τη μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 4 του ν. 3865/2010 «Μεταρρύθμιση Συνταξιοδοτικού Συστήματος του Δημοσίου και συναφείς διατάξεις», Α' 120, με την οποία, επίσης, προβλέφθηκε δυνατότητα συνταξιοδότησης των στρατιωτικών πριν από τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας τους). Έτσι, η επίμαχη ρύθμιση δημιουργεί αδικαιολόγητες διακρίσεις, αφού, και υπό την εκδοχή ότι ο νομοθέτης στοχεύει στον

εξορθολογισμό του συνταξιοδοτικού συστήματος, ενόψει των δημοσιονομικών ανισορροπιών που προκάλεσαν οι συνταξιοδοτήσεις σε σχετικά μικρή ηλικία, οδηγεί στο άτοπο ότι τυγχάνουν της καταβολής των επίμαχων παροχών αυτοί που συνταξιοδοτήθηκαν σε μικρή ηλικία ή/και με μικρότερο χρόνο συντάξιμης υπηρεσίας, έχοντας ήδη επιβαρύνει για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα το σύστημα, και, μάλιστα, έχοντας καταβάλει, σε πολλές περιπτώσεις, λιγότερες ή καθόλου ασφαλιστικές εισφορές (όπως αυτοί που είχαν καταταγεί στο Σώμα πριν από την 30^η.9.1990 και, ως εκ τούτου, μέχρι την 1^η.1.1993 δεν υπέκειντο σε σχετικές κρατήσεις), ενώ αποκλείονται αυτοί που συνταξιοδοτήθηκαν σε μεγαλύτερη ηλικία ή/και με μεγαλύτερο χρόνο συντάξιμης υπηρεσίας, για τον τυχαίο λόγο ότι δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους (πρβλ. μειοψ. στα Πρακτικά_Ελ.Συν. Ολομ. της 1^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 4.5.2010).

Δ. Ενόψει των ανωτέρω, ο εξαναγκασμός των κάτω των 60 ετών στρατιωτικών που αποχώρησαν οικειοθελώς από την ενεργό υπηρεσία, σε πρόσθετες θυσίες, σε σχέση με την απόληψη των επίμαχων ειδικής φύσης πρόσθετων παροχών, έναντι αυτών που αποχώρησαν ακουσίως, λαμβάνει διαστάσεις οιονεί «τιμωρητικού» χαρακτήρα, που καθίσταται, μάλιστα, πιο εμφανής, ελλείψει επαρκούς νομικής θεμελίωσης, τόσο ως προς την αναγκαιότητα επιβολής αυτών των πρόσθετων θυσιών, όσο και ως προς την έκταση αυτών. Ειδικότερα, ούτε από την αιτιολογική έκθεση του ν. 3847/2010, ούτε από τα στοιχεία που συνοδεύουν αυτή, τεκμηριώνεται, βάσει συγκεκριμένων παραμέτρων, ότι καθίσταται απολύτως αναγκαία η λήψη του συγκεκριμένου διορθωτικού μέτρου εις βάρος της κατηγορίας αυτής. Τούτο δε,

ενόψει και του ότι η αναφερόμενη στη σχετική έκθεση του Γ.Λ.Κ. εξοικονόμηση δαπάνης 722 εκ. ευρώ αφορά στο σύνολο των περικοπών των επίμαχων επιδομάτων (πλήρης κατάργηση ή χορήγηση κατ' αποκοπή ποσών, κατά περίπτωση) για όλους τους συνταξιούχους του Δημοσίου, χωρίς ειδικότερο προσδιορισμό του αριθμητικού αυτού μεγέθους σε σχέση με τη συγκεκριμένη κατηγορία. Το γεγονός, εξάλλου, ότι το επίμαχο μέτρο είναι πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος, λόγω και της αμεσότητας του αποτελέσματός του για τη δημοσιονομική προσαρμογή της Χώρας, δεν αρκεί για την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας της επιβολής μεγαλύτερης επιβάρυνσης στις συντάξεις των συνταξιούχων της κατηγορίας αυτής, σε σχέση με τους λοιπούς (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2192-2196, 4741/2014). Και τούτο, πολλώ μάλλον που εν προκειμένω δεν πρόκειται απλώς για μείωση, όπως στην περίπτωση της χορήγησης των ως άνω κοινών για όλους τους συνταξιούχους (με σύνταξη κάτω του ορίου των 2.500 ευρώ ακαθάριστα) ποσών, αλλά για πλήρη κατάργηση των εν λόγω πρόσθετων συνταξιοδοτικών παροχών για τη συγκεκριμένη κατηγορία συνταξιούχων, χωρίς, περαιτέρω, να προκύπτει μεγαλύτερη δυνατότητα της κατηγορίας αυτής να συνεισφέρει στο κόστος της δημοσιονομικής προσαρμογής (πρβλ. μειοψ. στα Πρακτικά Ελ.Συν. Ολομ. της 1^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 4.5.2010), αφού με την επίμαχη ρύθμιση πλήττονται όσοι λαμβάνουν μεσαίες και χαμηλότερες συντάξεις (κάτω των 2.500 ευρώ) και μάλιστα τη στιγμή που βρίσκονται, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, σε ηλικία, κατά την οποία οι οικογενειακές τους υποχρεώσεις είναι ιδιαίτερα αυξημένες (με τη συντήρηση ανηλίκων τέκνων ή τέκνων που

σπουδάζουν κ.λπ.). Η κατάργηση δε, χωρίς επαρκή κατά τα ανωτέρω δικαιολογητική βάση από την άποψη της τήρησης των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας, των επίμαχων πρόσθετων παροχών επιφέρει σημαντική μείωση του εισοδήματός τους σε περιόδους, όπως οι εορταστικές και αυτές των θερινών διακοπών, που οι οικονομικές τους ανάγκες καθίστανται εντονότερες. Οι ανάγκες δε αυτές είναι ίδιες για όλους τους συνταξιούχους, λογική, άλλωστε, από την οποία και εμφορείται ο νομοθέτης, συμμορφούμενος προς τη σχετική μνημονιακή επιταγή, κατά τη θέσπιση ενιαίων, ήτοι κοινών (κατ' αποκοπή) για όλους τους συνταξιούχους, η σύνταξη των οποίων δεν υπερβαίνει κατά μήνα το ποσό των 2.500 ευρώ, χρηματικών ποσών (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 34). Το γεγονός, εξάλλου, ότι προβλέπεται διακοπή της επίμαχης περικοπής μετά τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας του συνταξιούχου, δεν συνιστά επαρκές στοιχείο, ώστε να μη θεωρηθεί δυσανάλογη, καθόσον η συρρίκνωση, κατά τις επίμαχες περιόδους, του εισοδήματος των εν λόγω συνταξιούχων για χρονικό διάστημα λίγων ή περισσότερων ετών, που, αναλόγως της ηλικίας συνταξιοδότησης του στρατιωτικού, μπορεί να φθάνουν ή και να υπερβαίνουν τη δεκαετία, εκτός του ότι θέτει υπό αμφισβήτηση τον χαρακτήρα του μέτρου ως προσωρινού (πρβλ. απόφ. ΕΔΔΑ της 8.10.2013 Mateus και Januarío κατά Πορτογαλίας), πάντως, δεν αναιρεί τον επαχθή χαρακτήρα του. Και τούτο, λαμβανομένου επίσης υπόψη ότι η επίμαχη περικοπή, σε σχέση με τη χορήγηση της 13ης και 14ης σύνταξης, αντιστοιχεί περίπου στο 15% των συνολικών ετήσιων συνταξιοδοτικών παροχών (βλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012 σκ. 41, 1285/2012 σκ. 17). Η εν συνεχεία δε, με την υποπαραγρ. Β.4. της παραγράφου Β του

άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Α' 222), ολοσχερής κατάργηση των εν λόγω επιδομάτων αδιακρίτως για όλους τους συνταξιούχους του Δημοσίου, δεν αναιρεί, αλλά, αντιθέτως, καθιστά πιο εμφανή την έκδηλη ανισότητα που δημιουργήθηκε με τη διαφοροποιημένη επιβάρυνση της συγκεκριμένης κατηγορίας συνταξιούχων κατά το μεσοδιάστημα που ίσχυσε η επίμαχη ρύθμιση. Άλλωστε, με το (πρώτο) «Μνημόνιο», σε αντίθεση με τις απαιτήσεις σχετικά με τη λήψη διαρθρωτικών μέτρων για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, μεταξύ των οποίων και αυτών που αφορούσαν στην αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, ειδικώς ως προς τη θέσπιση των περικοπών των επίμαχων επιδομάτων, ως μέτρα «άμεσης απόδοσης» για την εξεύρεση πόρων προς αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης, στην οποία βρέθηκε η Χώρα, δεν τέθηκαν ηλικιακά ή άλλου είδους κριτήρια, παρά μόνο επισημάνθηκε η ανάγκη προστασίας των χαμηλοσυνταξιούχων (βλ. ειδικότερα το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής). Τέλος, και υπό την εκδοχή ότι οι επίμαχες κατηγορίες στρατιωτικών αυτές καθαυτές είναι, από άποψη υπηρεσιακής κατάστασης και διάρκειας συνταξιοδοτικού βίου, ουσιαστικά διαφορετικές, συντρέχει και πάλι παραβίαση της αρχής της αναλογικής ισότητας, καθόσον ο βαθμός της διαφοροποιημένης μεταχείρισης αυτών δεν είναι ανάλογος με τους λόγους που δικαιολογούν, ενδεχομένως, αυτή τη μεταχείριση, αλλά υπερβολικός. Ειδικότερα, το επίμαχο μέτρο, το οποίο συνεπάγεται πλήρη αποστέρηση των πρόσθετων αυτών παροχών, καταλήγει σε αυθαίρετη εξομοίωση της συγκεκριμένης κατηγορίας των στρατιωτικών συνταξιούχων που πλήττεται, με αυτούς που λαμβάνουν σύνταξη άνω των 2.500

ευρώ -όπως, άλλωστε, και με αυτούς που κατέχουν θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (βλ. παρ. 5.α. του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010)- ως προς τους οποίους, ομοίως, καταργήθηκαν οι εν λόγω παροχές, ήτοι με τους πιο εύρωστους οικονομικά, χωρίς, μάλιστα, κάποια διαβάθμιση, περαιτέρω, με βάση το ύψος της σύνταξης, ώστε να αποτραπεί η επιβάρυνση των πιο αδύναμων (πρβλ. απόφ. Πορτογαλικού Συνταγματικού Δικαστηρίου 353/2012). Επομένως, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι οι κάτω των 60 ετών στρατιωτικοί που αποχώρησαν οικειοθελώς από την ενεργό υπηρεσία, ανήκουν, όπως και η ως άνω κατηγορία των «οικονομικά ισχυρών», στους ευνοημένους του συστήματος, συντρέχει περίπτωση αδικαιολόγητης ενιαίας μεταχείρισης προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες ως προς τη φοροδοτική τους ικανότητα, η οποία καταλήγει σε δυσανάλογη και χωρίς όρους κοινωνικής αλληλεγγύης επιβάρυνση της συγκεκριμένης κατηγορίας συνταξιούχων, με βάση κριτήρια (διάρκεια συνταξιοδοτικού βίου και υπηρεσιακή κατάσταση), τα οποία, ενόψει της κατά τα ανωτέρω ειδικής φύσης των επίμαχων πρόσθετων συνταξιοδοτικών παροχών, είναι άσχετα με τη φύση του ρυθμιζόμενου ζητήματος. Στο πλαίσιο αυτό, όχι μόνο η ίδια η άνιση μεταχείριση της επίμαχης κατηγορίας συνταξιούχων, αλλά και η έκταση αυτής εμφανίζεται ως υπέρμετρη έναντι των σκοπών του δημοσίου συμφέροντος που ο νομοθέτης επικαλείται.

Ε. Εκ των ανωτέρω παρέπεται ότι η έλλειψη επαρκούς θεμελίωσης ως προς την αναγκαιότητα των επίμαχων ρυθμίσεων, ενόψει και του ότι, πέραν των ως άνω προδήλως απρόσφορων για τη συγκεκριμένη ρύθμιση κριτηρίων (ηλικία και τρόπος εξόδου από την υπηρεσία), δεν συνεκτιμήθηκαν άλλα κατάλληλα

κριτήρια, ούτε και οι λοιπές περικοπές και φορολογικής φύσης επιβαρύνσεις που επεβλήθησαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο, ούτε, άλλωστε, προκύπτει ότι εξετάστηκε η δυνατότητα λήψης τυχόν ηπιότερων για τη συγκεκριμένη κατηγορία μέτρων εντός της αυτής ομάδας βαρυνομένων, ήτοι των συνταξιούχων του Δημοσίου (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 2192/2014, σκ. 12 και 21, 4741/2014, σκ. 23), καθιστά τα μέτρα αυτά αμιγώς «εισπρακτικά», με σκοπό την επίτευξη των στόχων δημοσιονομικής προσαρμογής και την κάλυψη των άμεσων χρηματοδοτικών αναγκών του Κράτους, χωρίς, ωστόσο, να διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της ισότητας στα δημόσια βάρη.

ΣΤ. Κατόπιν αυτών, οι επίμαχες διατάξεις, κατά το μέρος που επιβάλλουν την πλήρη κατάργηση των δώρων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και του επιδόματος αδείας για τους στρατιωτικούς συνταξιούχους που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους και αποστρατεύτηκαν οικειοθελώς, αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 5, καθώς και 25 παρ. 1 του Συντάγματος. Δοθέντος δε ότι οι συνταγματικές αυτές διατάξεις παρέχουν μείζονα προστασία από το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., που επιβάλλει συγκεκριμένη στάθμιση ως προς την τήρηση της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του υπηρετούμενου με τα μέτρα επέμβασης στην περιουσία δημοσίου συμφέροντος και των θιγόμενων περιουσιακών δικαιωμάτων (βλ. μεταξύ άλλων αποφ. ΕΔΔΑ της 7.5.2013 Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος, της 3.1.2013 Γιαβή κατά Ελλάδος και 25.9.2014 Βιαροπούλου κατά Ελλάδας), παρέλκει η εξέταση τυχόν παραβίασης της διάταξης αυτής (βλ. Ελ. Συν. Πρακτ. Ολομ. 9^{ης} Γεν.Συν/σης της 27.5.2015).

16. Ακολούθησε μακρά διαλογική συζήτηση, μετά το πέρας της οποίας η Ολομέλεια αποδέχθηκε την εισήγηση της Συμβούλου Ευφροσύνης Παπαθεοδώρου, κατά το μέρος που αφορά στην απόρριψη των προβαλλόμενων με την κρινόμενη ένσταση λόγων περί αντίθεσης των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 προς τις διατάξεις των άρθρων 28 παρ. 2 και 36 παρ. 2 του Συντάγματος, καθώς και 21 και 52 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. σκέψεις 10, 11 και 12), περαιτέρω δε έκρινε ως ακολούθως:

17. Στο άρθρο 1 εδάφιο α΄ του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), που κυρώθηκε, όπως και η σύμβαση, με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α΄ 256) και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, αυξημένη έναντι των κοινών νόμων ισχύ, ορίζεται ότι: «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους». Ως περιουσία, κατά την έννοια του κειμένου που παρατέθηκε, νοούνται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσης», καθώς και οι απαιτήσεις από έννομες σχέσεις δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά. Τέτοιες είναι και οι απαιτήσεις για σύνταξη και κοινωνικοασφαλιστικές εν γένει

παροχές, καθόσον η θέση σε ισχύ νομοθεσίας, που, με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων, προβλέπει την αυτόματη καταβολή μίας κοινωνικής παροχής - ανεξαρτήτως του εάν η χορήγησή της εξαρτάται ή όχι από την προηγούμενη καταβολή εισφορών- δημιουργεί περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, για όσους πληρούν τις προϋποθέσεις που η νομοθεσία αυτή θέτει. Πάντως, κατά πάγια νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα σε σύνταξη ορισμένου ύψους (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 12.10.2004 Kjartan Asmundsson κατά Ιρλανδίας, της 18.2.2009 Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 77, της 31.5.2011 Maggio και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 55, της 25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 84, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 15, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I.Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 18, της 15.10.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Rimantas Savickas και λοιπών κατά Λιθουανίας, σκ. 91, της 15.4.2014 Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 49, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 37 κ.ά.). Επομένως, δεν αποκλείεται, κατ' αρχήν, διαφοροποίηση του ύψους της συνταξιοδοτικής παροχής αναλόγως με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες, με αυτονόητη προϋπόθεση τη μη διακινδύνευση της αξιοπρεπούς διαβίωσης των θιγομένων (πρβλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 25.10.2011, Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 97, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I.

Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 44-46, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 42). Περαιτέρω, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου μία επέμβαση σε περιουσιακής φύσης αγαθό, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, να εξυπηρετεί λόγους δημοσίου συμφέροντος και να τηρείται μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ του συμφέροντος αυτού και της προστασίας του σχετικού δικαιώματος. Η ισορροπία δε αυτή αναιρείται όταν ο ενδιαφερόμενος επωμίζεται υπερβολικό ατομικό βάρος συνεπεία της επέμβασης στο δικαίωμά του (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 31.5.2011 Maggio και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 57 και 61-64, της 25.10.2011, Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 91, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 16 και 22, της 19.6.2012 Khoniakina κατά Γεωργίας, σκ. 70, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 32, της 8.10.2013, Da Conceicao Mateus και Santos Januarario κατά Πορτογαλίας, σκ. 23, της 15.4.2014 Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 52, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 36, της 24.7.2014 Marija Bozic κατά Κροατίας, σκ. 46-49 και 57 κ.ά.). Η εκτίμηση δε του νομοθέτη ως προς την ύπαρξη λόγου δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλει τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος και ως προς την επιλογή της ακολουθητέας πολιτικής για την εξυπηρέτηση του δημοσίου αυτού συμφέροντος, υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο. Τούτο δε, καθόσον οι εθνικές αρχές διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτίμησης όσον

αφορά στον καθορισμό της κοινωνικής πολιτικής τους και ως προς την επιλογή των πλέον πρόσφορων μέτρων για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ δημοσίων δαπανών και εσόδων, υπό την προϋπόθεση ότι οι σχετικές επιλογές του εθνικού νομοθέτη δεν στερούνται εύλογης βάσης (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 8.7.2004 Στέφανος Κλιάφας και λοιποί κατά Ελλάδα, σκ. 23-25, της 18.2.2009 Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 83, της 30.9.2010 επί του παραδεκτού της προσφυγής της Vesna Hasani κατά Κροατίας, σκ. 3, της 25.10.2011 Valkon και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 91 και 100, της 13.12.2011 Lakicevic και λοιποί κατά Μαυροβουνίου και Σερβίας, σκ. 61, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 16, της 8.10.2013 Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 22, της 15.10.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Rimantas Savickas και λοιπών κατά Λιθουανίας, σκ. 91, της 15.4.2014 Stefanetti και λοιποί κατά Ιταλίας, σκ. 52 και 56, της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markovics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 35, της 24.7.2014 Marija Bozic κατά Κροατίας, σκ. 48). Αυτή η διακριτική ευχέρεια είναι ευρύτερη, όταν τα επίδικα ζητήματα αφορούν στον καθορισμό προτεραιοτήτων σε σχέση με τη χρήση των περιορισμένων πόρων του Κράτους (βλ. ΕΔΔΑ απόφ. της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 31). Ειδικότερα, η μείωση του δημοσίου χρέους και η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος συνιστούν λόγους δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν τη λήψη περιοριστικών μέτρων, ιδίως σε περιπτώσεις που τα μέτρα αυτά αποσκοπούν σε εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών παροχών, κατ' εφαρμογήν

και της αρχής της αλληλεγγύης (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 18.2.2009 Andrejeva κατά Λετονίας, σκ. 86, της 25.10.2011 Valkon και λοιποί κατά Βουλγαρίας, σκ. 98, της 20.3.2012 Ionel Panfile κατά Ρουμανίας, σκ. 9 και 21, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδας και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, σκ. 38-41, της 8.10.2013 Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 25-26, της 15.10.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Rimantas Savickas και λοιπών κατά Λιθουανίας, σκ. 92). Άλλωστε, όπως έχει γίνει δεκτό από το Ε.Δ.Δ.Α., στο μέτρο που ο νομοθέτης δεν παραβιάζει τα όρια της διακριτικής του ευχέρειας, επιλέγοντας ένα μέτρο που μπορεί να θεωρηθεί εύλογο και πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, τυχόν ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων δεν καθιστά από μόνη της μη αιτιολογημένη την επέμβαση στο δικαίωμα της περιουσίας, το δε Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να κρίνει αν αυτός επέλεξε τον καλύτερο τρόπο να χειριστεί το πρόβλημα ή αν έπρεπε να έχει ασκήσει με διαφορετικό τρόπο την εξουσία του (βλ. αποφ. της 24.6.2014 επί του παραδεκτού των προσφυγών των Laszlo Markonics και λοιπών κατά Ουγγαρίας, σκ. 39, της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της I. Κουφάκη κατά Ελλάδας και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας, σκ. 48, της 8.10.2013 Da Conceicao Mateus και Santos Januario κατά Πορτογαλίας, σκ. 28).

18. Από τα ανωτέρω εκτεθέντα στις σκέψεις 6 έως 9 συνάγεται ότι με την εμφάνιση της οξύτατης δημοσιονομικής κρίσης στις αρχές του 2010, ο νομοθέτης, εκτιμώντας ότι υφίστατο άμεσος κίνδυνος κατάρρευσης της οικονομίας και χρεοκοπίας της Χώρας και ότι ο μόνος τρόπος για να

αντιμετωπισθεί η κατάσταση ήταν η προσφυγή στη χρηματοδοτική υποστήριξη από τα κράτη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, έλαβε, έναντι της υποστήριξης αυτής, κυριαρχικώς, σειρά μέτρων περιστολής των δημοσίων δαπανών, μεταξύ των οποίων και η διενέργεια περικοπών και μειώσεων συνταξιοδοτικών παροχών. Ειδικότερα, η κατάργηση, από 1.6.2010, δυνάμει των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας για τους στρατιωτικούς συνταξιούχους που δεν έχουν υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας τους και έχουν αποστρατευθεί κατόπιν αίτησής τους, εντάσσεται στις δέσμες μέτρων που έχουν ως βάση τις προβλέψεις του πρώτου «Μνημονίου» και του πρώτου «Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου» και συνιστούν δημοσιονομικά μέτρα «άμεσης απόδοσης» για την εξεύρεση πόρων προς αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης, στην οποία βρέθηκε η Χώρα (βλ. ΣτΕ Ολομ. 2287/2015, 1285/2012). Το μέτρο αυτό αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της ελληνικής οικονομίας, το οποίο, συνολικώς εφαρμοζόμενο, αποσκοπεί τόσο στην αντιμετώπιση της άμεσης ανάγκης κάλυψης οικονομικών αναγκών της χώρας, όσο και στη βελτίωση της μελλοντικής δημοσιονομικής και οικονομικής της κατάστασης. Ο εξυπηρετούμενος, δηλαδή, με την επίμαχη ρύθμιση σκοπός αποτελεί σκοπό δημοσίου συμφέροντος και μάλιστα κοινού ενδιαφέροντος των κρατών-μελών της Ευρωζώνης, ενόψει της καθιερούμενης από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρέωσης δημοσιονομικής πειθαρχίας και διασφάλισης της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της (βλ. ΣτΕ Ολομ.

668/2012). Η διαφύλαξη, επομένως, της οικονομικής ευρωστίας του Κράτους, μέσω της διασφάλισης της δημοσιονομικής ισορροπίας του, συνιστά λόγο δημόσιας ωφέλειας, που δικαιολογεί τον περιορισμό στην περιουσία των συνταξιούχων του Δημοσίου, τον οποίο επιφέρει η επίμαχη ρύθμιση (πρβλ. Ελ. Συν. Ολομ. 4335/2014, 2341, 2333, 2311/2013), καθόσον με αυτή δεν εξυπηρετείται το στενώς εννοούμενο ταμειακό συμφέρον του Δημοσίου, αλλά το ευρύτερο δημοσιονομικό συμφέρον αυτού (βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 7.5.2013 επί του παραδεκτού των προσφυγών της Ι. Κουφάκη κατά Ελλάδα και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδα, σκ. 38 και 39).

19. Το επιβαλλόμενο μέτρο, λόγω ακριβώς της φύσης του, συμβάλλει στην άμεση περιστολή των δημοσίων δαπανών, με τη μείωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης, η οποία καλύπτεται από τον κρατικό προϋπολογισμό. Έχοντας δε αποφασισθεί υπό την πίεση των ως άνω όλως εξαιρετικών περιστάσεων, αποτελεί ένα επείγον μέτρο δημοσιονομικής προσαρμογής, το οποίο κατέστη αναγκαίο, προκειμένου να μειωθούν σταθερά οι δημόσιες δαπάνες και, συνακόλουθα, να επιτευχθεί η δημοσιονομική βιωσιμότητα του Κράτους, κατ' επέκταση δε να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα και του ήδη παθογενούς συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου, το οποίο, χωρίς τη λήψη μέτρων για την εκλογίκευση των συνταξιοδοτικών παροχών, δεν θα μπορούσε μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα να ανταποκριθεί στην υποχρέωσή του για καταβολή συντάξεων. Η περιστολή, επομένως, των χορηγούμενων από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού συνταξιοδοτικών παροχών, στις οποίες εμπίπτουν και τα επιδόματα εορτών και αδείας, κατέστη αναγκαία όχι μόνο λόγω της

κρίσιμης δημοσιονομικής περιστασης, την οποία διέρχεται η Χώρα, αλλά και για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ίδιου του συνταξιοδοτικού συστήματος, το οποίο, ενόψει και της γήρανσης του πληθυσμού, σε συνδυασμό με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής και των παθογενειών αυτού, μεταξύ των οποίων οι συνταξιοδοτήσεις σε μικρή ηλικία, είχε περιέλθει αυτοτελώς σε κρίση, απορροφώντας δυσανάλογα υψηλά ποσά από τον κρατικό προϋπολογισμό. Άλλωστε, η επιχειρούμενη δημοσιονομική προσαρμογή δεν στηρίχθηκε μόνο στη μείωση των δαπανών για τις συνταξιοδοτικές παροχές, αλλά και στη λήψη κατά την επόμενη τριετία διάφορων δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών μέτρων, η συνδυασμένη εφαρμογή των οποίων εκτιμήθηκε από τον νομοθέτη ότι θα συμβάλει στην έξοδο της Χώρας από την κρίση και στη βελτίωση των δημοσιονομικών της μεγεθών, κατά τρόπο που αναμενόταν να διατηρηθεί και στο μέλλον, δηλαδή μετά την πάροδο της τριετίας, στην οποία, καταρχήν απέβλεπε το περιλαμβανόμενο στο Μνημόνιο πρόγραμμα. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά θεσπίστηκαν με τις διατάξεις των νόμων 3833/2010 και 3845/2010 (αύξηση κρατικών εσόδων μέσω της αύξησης των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας και ειδικών φόρων κατανάλωσης και της επιβολής έκτακτων εισφορών), ενώ με άλλους νόμους θεσπίστηκαν μέτρα για την αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης και την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής (ν. 3842/2010, Α' 58), για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (ν. 3863/2010, Α' 115) και του συστήματος συνταξιοδότησης των υπαλλήλων του Δημοσίου (ν. 3865/2010, Α' 120), για την αναθεώρηση των διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου της εξέλιξης των

δημοσίων οικονομικών [ν. 3832/2010 «Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα (ΕΛ.Σ.Σ.) Σύσταση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) ως Ανεξάρτητης Αρχής», Α' 38], για τη δημοσιονομική διαχείριση (ν. 3871/2010, Α' 141, με τον οποίο αναμορφώθηκε πλήρως ο ν. 2362/1995 «περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις», Α' 247), για την απελευθέρωση ορισμένων κλειστών επαγγελμάτων (βλ. ν. 3887/2010, Α' 174, για τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές) και για την εξυγίανση δημοσίων επιχειρήσεων (βλ. ν. 3891/2010, Α' 188, για την αναδιάρθρωση, την εξυγίανση και την ανάπτυξη του ομίλου ΟΣΕ και της ΤΡΑΙΝΟΣΕ). Περαιτέρω, το κριτήριο της ηλικίας συνταξιοδότησης αποτελεί αντικειμενικό και εύλογο κριτήριο για την επίμαχη περικοπή, υπαγορευόμενο από την αδήριτη ανάγκη εξορθολογισμού των συνταξιοδοτικών παροχών, με μεγαλύτερη θυσία των πιο επωφελημένων του συστήματος και με ταυτόχρονη μέριμνα για την κατά το δυνατό μεγαλύτερη διασφάλιση των συντάξεων των πιο ηλικιωμένων. Και τούτο, ενόψει του ότι οι συνταξιοδοτηθέντες στρατιωτικοί που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, αναμένεται, λαμβανομένης υπόψη της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, να λαμβάνουν σύνταξη για ιδιαίτερα μεγάλο χρονικό διάστημα, με αντίστοιχη πρόσθετη επιβάρυνση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Επομένως, με τα δεδομένα που, κατά τον νομοθέτη, συνέτρεχαν κατά τον χρόνο θέσπισής της, η επίμαχη περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών δεν παρίσταται απρόσφορη, και μάλιστα προδήλως, ούτε μπορεί να θεωρηθεί μη αναγκαία για την εκπλήρωση του επιδιωκόμενου σκοπού, ήτοι την περιστολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης, η οποία αντιπροσωπεύει υπέρμετρα υψηλό ποσοστό των δαπανών του

κρατικού προϋπολογισμού και, συνακόλουθα, τον περιορισμό του ελλείμματος και την απελευθέρωση πόρων προς άλλες κατευθύνσεις, αλλά και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του παθογενούς συνταξιοδοτικού συστήματος, λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η ευρεία, σε κάθε περίπτωση, εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την αντιμετώπιση της υπ' αυτού διαπιστωθείσας κρίσιμης δημοσιονομικής κατάστασης υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 35). Άλλωστε, η ολοσχερής κατάργηση των συγκεκριμένων επιδομάτων για το σύνολο των συνταξιούχων του Δημοσίου που επακολούθησε (βλ. την υποπαραγρ. Β.4. της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, Α' 222), καταδεικνύει άνευ ετέρου ότι η επίμαχη περικοπή ήταν απολύτως αναγκαία για την αντιμετώπιση της ως άνω έκτακτης κατάστασης, στην οποία περιήλθε η Χώρα κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο. Περαιτέρω, το μέτρο αυτό δεν δύναται να θεωρηθεί *stricto sensu* δυσανάλογο, υπό την έννοια ότι επιβάλλει στη συγκεκριμένη κατηγορία συνταξιούχων ένα ιδιαίτερα επαχθές βάρος, που υπερακοντίζει τον επιδιωκόμενο ως άνω σκοπό. Και τούτο, ενόψει αφενός του σχετικά μικρού ύψους των πρόσθετων παροχών, στις οποίες αφορά η περικοπή, όπως τελικώς διαμορφώθηκε με την παρ. 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010 (800 ευρώ συνολικά ετησίως, ήτοι 400 ευρώ δώρο Χριστουγέννων, 200 ευρώ δώρο Πάσχα και 200 ευρώ επίδομα αδείας), αφετέρου του γεγονότος ότι μέσω του μέτρου αυτού διασφαλίζεται τελικώς, έστω και εμμέσως, η εξακολούθηση καταβολής σε αυτούς κύριας σύνταξης. Άλλωστε, οι δυσμενείς συνέπειες του μέτρου αυτού δεν δύναται να θεωρηθούν υπέρμετρες, λαμβάνοντας υπόψη και τον προσωρινό

χαρακτήρα του (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012), αφού προβλέφθηκε ότι οι συνταξιούχοι, οι οποίοι λαμβάνουν συντάξεις που δεν υπερβαίνουν το ποσό των 2.500 ευρώ, ανεξαρτήτως του συντάξιμου χρόνου που έχουν συμπληρώσει, θα λάβουν τις επίμαχες παροχές, έστω και μειωμένες, μετά τη συμπλήρωση του 60ού έτους της ηλικίας τους. Επομένως, με το επίμαχο μέτρο, το οποίο αναφέρεται σε κατάργηση ορισμένων ειδικών επιδομάτων, ήτοι σε τμήμα μόνο της καταβαλλόμενης σύνταξης και, ως εκ τούτου, συνεπάγεται μείωση μεν των συνολικώς καταβαλλόμενων συνταξιοδοτικών παροχών, όχι, όμως, και στέρηση αυτών, δεν διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ των επιταγών του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντας εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και της απαίτησης προστασίας της περιουσίας των συνταξιούχων. Τούτο δε, ενόψει του περιορισμένου ύψους των επερχόμενων περικοπών, θεωρούμενο σε συνάρτηση και με τη χορήγηση της 13ης και 14ης σύνταξης, το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 15% των συνολικών ετήσιων συνταξιοδοτικών παροχών (βλ. ΣτΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 41, 1285/2012 σκ. 17). Λαμβανομένων, περαιτέρω, υπόψη και των κρατουσών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, δεν τίθεται ζήτημα απώλειας των στοιχειωδών μέσων βιοπορισμού και διακινδύνευσης της αξιοπρεπούς διαβίωσης των προσώπων που πλήττονται με τις εν λόγω περικοπές, αφού αυτές δεν αφορούν στις συντάξεις αυτές καθαυτές, αλλά σε κάποιες πρόσθετες παροχές. Άλλωστε, η επίμαχη περικοπή αποτελεί ένα από τα πρώτα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν σε σχέση με τις συντάξεις, οι προβαλλόμενοι δε με το υπό κρίση υπόμνημα-απόψεις ισχυρισμοί που αφορούν στις περαιτέρω μειώσεις που επιβλήθηκαν στις αποδοχές των στρατιωτικών με

βάση τις διατάξεις των νόμων 3865/2010, 3986/2011, 4024/2011, 4051/2012 και 4093/2012, παρίστανται αλυσιτελείς, καθόσον ανάγονται σε μεταγενέστερο του κρίσιμου εν προκειμένω χρόνο και, ως εκ τούτου, δεν δύνανται να συνεκτιμηθούν, στο πλαίσιο εξέτασης, από άποψη επιπτώσεων, της επίμαχης περικοπής.

20. Ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων, η επίμαχη ρύθμιση, η οποία δεν είναι μεμονωμένη, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλέγμα μέτρων (δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών) για τη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας και κατ' επέκταση της βιωσιμότητας και του συνταξιοδοτικού συστήματος, ενόψει των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών της και της περιορισμένης έντασης και διάρκειάς της, συνιστά μία δικαιολογημένη επέμβαση στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα των πληττόμενων από αυτή στρατιωτικών συνταξιούχων. Ως εκ τούτου, δεν αντίκειται στη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας (βλ. σκέψεις 13.Α και Δ), απορριπτομένων ως αβασίμων των περί του αντιθέτου προβαλλόμενων με την υπό κρίση ένσταση και το υπόμνημα-απόψεις ισχυρισμών. Συναφώς, δεν αντίκειται ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, χωρίς η παραδοχή αυτή να δύναται να διαφοροποιηθεί εν προκειμένω μέσω της συγκεκριμένης στάθμισης ως προς την τήρηση της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των υπηρετούμενων σκοπών δημοσίου συμφέροντος και των θιγόμενων περιουσιακών δικαιωμάτων του ενισταμένου και του υποβαλόντος υπόμνημα-απόψεις (βλ. σκέψη 17). Τούτο δε, λαμβανομένων υπόψη και των αναφερόμενων στη σκέψη 5 στοιχείων της συνταξιοδοτικής τους κατάστασης,

σε συνδυασμό με τη μη προβολή εκ μέρους τους ειδικότερων σχετικών ισχυρισμών, ιδίως σε σχέση με το ύψος της καταβαλλόμενης σε αυτούς σύνταξης μετά και τις λοιπές περικοπές που επεβλήθησαν κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο.

21. Περαιτέρω, η θέσπιση, με την παράγραφο 1 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και αδειάς, κατ' αρχήν, μόνο για τους άνω των 60 ετών συνταξιούχους δεν αντίκειται στην αρχή της ισότητας (βλ. σκέψη 13.B), διότι η ηλικία αποτελεί ένα αντικειμενικό κριτήριο διαφοροποίησης των συνταξιούχων, ειδικώς δε το όριο ηλικίας των 60 ετών δεν παρίσταται αυθαίρετο και συμπτωματικό σε σχέση προς το αντικείμενο της ρύθμισης, δοθέντος ότι η επιλογή του δικαιολογείται από τη μέριμνα του νομοθέτη για την προστασία των μεγαλύτερων σε ηλικία συνταξιούχων, οι οποίοι, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, έχουν αυξημένες ανάγκες. Η προστασία, άλλωστε, της τρίτης ηλικίας αποτελεί και συνταγματική επιταγή (άρθρο 21 του Συντάγματος). Το τιθέμενο ηλικιακό κριτήριο τελεί σε άμεση συνάφεια με τον σκοπό του νομοθέτη, ο οποίος, όπως συνάγεται από τις αιτιολογικές εκθέσεις των νόμων 3847/2010, αλλά και 3845/2010, συνίσταται στη, μέσω της μείωσης των δημοσίων δαπανών, στις οποίες εμπίπτουν και οι συνταξιοδοτικές εν ευρεία εννοία δαπάνες του Δημοσίου που καταβάλλονται από τον κρατικό προϋπολογισμό, εξοικονόμηση κρατικών πόρων, προκειμένου να διασφαλισθεί η δημοσιονομική βιωσιμότητα του Κράτους (πρβλ. Ελ.Συν. 25/2010, 1939/2009, ΕΔΔΑ αποφ. της 12.10.2004 Κ. Asmundsson κατά Ισλανδίας, της 8.9.2005 Ackermann και Fuhrmann κατά Γερμανίας, της

25.10.2011 Valkov και λοιποί κατά Βουλγαρίας). Εξάλλου, η ρύθμιση σχετικά με την πλήρη κατάργηση των εν λόγω επιδομάτων για τους συνταξιούχους που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, ευθυγραμμίζεται με τις διαπιστώσεις που αφορούν στη βιωσιμότητα και του συνταξιοδοτικού συστήματος και την αναγκαιότητα λήψεως μέτρων, αφενός μεν για τη διόρθωση των ανισορροπιών που παρουσιάζει, αφετέρου δε για την εξοικονόμηση των αναγκαίων πόρων που θα επιτρέψουν την καταβολή συντάξεων στην παρούσα, αλλά και στις μελλοντικές γενεές στο πλαίσιο της διαγενεακής αλληλεγγύης. Ειδικότερα, μεταξύ των ανισορροπιών που φαλκιδεύουν τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι και οι πρόωρες συνταξιοδοτήσεις (πρβλ. τα δεδομένα που παρατίθενται στις αιτιολογικές εκθέσεις των ν. 3863/2010 και 3865/2010), καθώς τα πρόσωπα, τα οποία, κάνοντας χρήση ιδιαιτέρως ευνοϊκών διατάξεων του προϊσχύσαντος νομοθετικού καθεστώτος, έλαβαν συντάξεις σε μικρή ή σχετικά μικρή ηλικία, αναμένεται, ενόψει και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, να έχουν μεγαλύτερο συνταξιοδοτικό βίο, ο οποίος σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να υπερβεί τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου. Στο πλαίσιο αυτό, η θέσπιση του συγκεκριμένου ορίου ηλικίας δικαιολογείται και από το γεγονός ότι, για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού (κοινωνικοασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού) συστήματος, ο νομοθέτης είχε την πρόθεση, μεταξύ άλλων, να αυξήσει τα έως τότε ισχύοντα όρια ηλικίας για τη συνταξιοδότηση (βλ. ΣτΕ Ολομ. 668, 1283/2012). Έτσι, η επίμαχη ρύθμιση συνάδει με το πνεύμα των ρυθμίσεων που εισήχθησαν, στη συνέχεια, με τις διατάξεις των άρθρων 6 του ν. 3865/2010 «Μεταρρύθμιση Συνταξιοδοτικού

Συστήματος του Δημοσίου και συναφείς διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 120/21.07.2010), αλλά και 10 και 11 του ν. 3863/2010 «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (ΦΕΚ Α΄ 115/15.7.2010), σχετικώς με την αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης και της ελάχιστης απαιτούμενης υπηρεσίας για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, στο γενικό πλαίσιο της μνημονιακής επιταγής για μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος που είχε ήδη δρομολογηθεί, κατά τον χρόνο θέσπισης της επίμαχης περικοπής (βλ. και μεταγενέστερες ρυθμίσεις του ν. 4093/2012, Α΄ 222 και ειδικότερα άρθρο πρώτο παρ. Β υποπ. Β2 και Υποπ. 1Α 4, όπως αυτές τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις του ν. 4111/2013, Α΄ 229, με τον οποίο κυρώθηκε η ΠΝΠ «Ρυθμίσεις κατεπειγόντων θεμάτων του ν. 4046/2012 και του ν. 4093/2012»). Πράγματι, με το άρθρο 10 του ν. 3863/2010 καθιερώθηκε ως γενικό όριο συνταξιοδότησης για την παροχή πλήρους σύνταξης λόγω γήρατος το 65ο έτος της ηλικίας των ασφαλισμένων των φορέων κύριας ασφάλισης (βλ. και άρθρο 11 παρ. 3), ενώ προβλέφθηκε η χορήγηση πλήρους σύνταξης και στην περίπτωση ασφαλισμένων που έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους και σαράντα έτη ασφάλισης. Ειδικώς δε ως προς τους στρατιωτικούς, με το άρθρο 20 παρ. 4 του ν. 3865/2010 ορίσθηκε ότι αυτοί που θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης από 1.1.2015, δικαιούνται σύνταξη, εφόσον έχουν συμπληρώσει το εξηκοστό (60ό) έτος της ηλικίας τους ή σαράντα (40) έτη συντάξιμης υπηρεσίας.

22. Περαιτέρω, ο νομοθέτης, με τη θέσπιση ειδικών εξαιρέσεων, επιχείρησε την άμβλυνση των δυσμενών συνεπειών των επίμαχων ρυθμίσεων για ορισμένες κατηγορίες συνταξιούχων που χρήζουν μεγαλύτερης προστασίας, μεταξύ των

οποίων και αυτών που αποστρατεύθηκαν με πρωτοβουλία της υπηρεσίας (βλ. σκέψη 14.B), με σκοπό την αποτροπή της άδικης μεταχείρισης όσων συνταξιοδοτήθηκαν εξαναγκαστικά, χωρίς όμως δική τους υπαιτιότητα. Έτσι, ούτε η διαφορετική μεταχείριση των στρατιωτικών συνταξιούχων με κριτήριο τον τρόπο εξόδου τους από την υπηρεσία παρίσταται άνιση ή αυθαίρετη, δοθέντος ότι η εκούσια αποχώρηση αντιδιαστέλλεται σαφώς από την ακούσια και, ως εκ τούτου, οι αποστρατευόμενοι αυτεπαγγέλτως δεν τελούν υπό τις αυτές ή έστω παρόμοιες συνθήκες με τους οικειοθελώς αποστρατευόμενους. Ειδικότερα, η έξοδος των ακουσίως αποχωρούντων από την υπηρεσία συντελείται υποχρεωτικά και ανεξαρτήτως της βούλησής τους, ενώ στους εκουσίως αποχωρούντες η έξοδος αποτελεί αντικείμενο ελεύθερης προσωπικής επιλογής. Εξαιτίας δε της ανωτέρω διάκρισής τους, οι εν λόγω κατηγορίες διαφοροποιούνται ως προς τα κάθε είδους έννομα αποτελέσματα που αυτή συνεπάγεται, μεταξύ των οποίων και τα συνταξιοδοτικά (βλ. Ελ.Συν. 1079/2013 Ολομ., 120/2008, 1152/2005), όπως οι προϋποθέσεις θεμελίωσης του συνταξιοδοτικού δικαιώματος (βλ. άρθρα 26 παρ. 1 περ. α', β' και γ' του π.δ/τος 169/2007, Α' 210 και 7 παρ. 3 περ. α', 18 παρ. 1, 19 παρ. 7 του ν. 2084/1992, Α' 165) ή το ύψος της σύνταξης (βλ. άρθρο 6 του ν. 2838/2000 και Ελ.Συν. Ολομ. 2277/2009 σχετικά με την ευνοϊκή μισθολογική μεταχείριση που επιφυλάσσει ο νομοθέτης για τους «ευδοκίμως τερματίσαντες»). Λαμβανομένου μάλιστα, επιπλέον, υπόψη αφενός του επιδιωκόμενου με την επίμαχη ρύθμιση σκοπού, που είναι η άμεση εξοικονόμηση δαπανών για τον κρατικό προϋπολογισμό, αφετέρου του γεγονότος ότι ο σχετικός δικαστικός έλεγχος είναι οριακός,

δικαιολογείται η διαφορετική μεταχείριση των ως άνω κατηγοριών στρατιωτικών συνταξιούχων, ακόμη και στην απόληψη των επίμαχων επιδομάτων, τα οποία συνιστούν τμήμα των συνολικών συντάξιμων αποδοχών τους. Και τούτο, ενόψει του ότι τόσο οι όροι θεμελίωσης του δικαιώματος σε σύνταξη, όσο και το ύψος αυτής αποτελούν ούτως ή άλλως συνάρτηση του τρόπου εξόδου του στρατιωτικού από το στράτευμα. Επομένως, η αιτία απομάκρυνσης από την ενεργό υπηρεσία συνιστά αφενός απρόσωπο και αντικειμενικό, αφετέρου πρόσφορο κριτήριο για τη διαφοροποίηση των στρατιωτικών συνταξιούχων ως προς την καταβολή των επίμαχων επιδομάτων, που τελεί σε συνάφεια με το αντικείμενο της ρύθμισης, ευθυγραμμίζεται δε με τη διαχρονική βούληση του νομοθέτη για ευνοϊκότερη συνταξιοδοτική μεταχείριση των αυτεπαγγέλτως αποστρατευόμενων έναντι των οικεία βουλήσει αποχωρησάντων (βλ. Ελ.Συν. 1702/2011, 2277/2009 Ολομ., 120/2008, βλ. επίσης στο ίδιο πνεύμα τη μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 5 του ν. 3865/2010 σχετικά με τον χρόνο καταβολής της σύνταξης, πρβλ. Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. της 2^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 5.5.2010). Αλυσιτελώς δε με το υπόμνημα-απόψεις προβάλλεται το ενδεχόμενο να τύχουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης αυτεπαγγέλτως αποστρατευθέντες λόγω μειωμένης απόδοσης ή τέλεσης σοβαρών αδικημάτων, καθόσον, ανεξαρτήτως της ερμηνείας της επίμαχης διάταξης, σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί, κατ' επίκληση των ως άνω εξαιρετικών περιπτώσεων που συντρέχει υπαιτιότητα του στρατιωτικού ως προς την αποχώρησή του από την υπηρεσία, να επιδιωχθεί η αναίρεση της γενικής εφαρμογής της διάταξης αυτής στους στρατιωτικούς συνταξιούχους (πρβλ. ΣτΕ

4278, 4279/2014). Εκ των ανωτέρω παρέπεται ότι η επιβολή του επίμαχου μέτρου εις βάρος της ως άνω κατηγορίας των οικεία βουλήσει αποχωρησάντων στρατιωτικών, που δεν έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους, δεν συνιστά δυσμενή διακριτική μεταχείριση, αλλά έκφραση της απαίτησης για αναλογική ισότητα κατά την επιβολή συνταξιοδοτικών περικοπών, με γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, όπως το συγκεκριμένο ηλικιακό όριο και ο τρόπος αποχώρησης από την υπηρεσία, που παρίστανται εύλογα και σε συνάφεια με το αντικείμενο της επίμαχης ρύθμισης, για τους λόγους που έχουν προαναφερθεί.

23. Συναφώς, η επίμαχη περικοπή, παρά τα αντιθέτως προβαλλόμενα με το υπό κρίση υπόμνημα-απόψεις, δεν αντίκειται ούτε στην αρχή της ισότητας των πολιτών στα δημόσια βάρη, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος (βλ. σκέψη 13.Γ). Ειδικότερα, δοθέντος ότι, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στην προηγούμενη σκέψη, τόσο το συγκεκριμένο ηλικιακό όριο, όσο και ο τρόπος εξόδου από την υπηρεσία αποτελούν πρόσφορα κριτήρια διαφοροποίησης των στρατιωτικών συνταξιούχων ως προς τη συγκεκριμένη ρύθμιση, δικαιολογείται η μετακύλιση του σχετικού βάρους σε αυτούς που είναι κάτω των 60 ετών και αποστρατεύθηκαν οικειοθελώς. Ως εκ τούτου, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης της αρχής της ισότητας στα δημόσια βάρη από την άποψη της καθολικότητας της συνεισφοράς. Εξάλλου, το οικείο μέτρο εντάσσεται σε ένα σύνολο οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων, που έχουν επωμιστεί γενικώς οι πολίτες, για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης που διέρχεται η χώρα, στο πλαίσιο της οποίας αναδείχθηκε ιδιαιτέρως η ανάγκη περιστολής της συνταξιοδοτικής δαπάνης του Κράτους, καθώς και η απειλή της

βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. Επομένως, η εκλογίκευση των απονεμόμενων από το συνταξιοδοτικό σύστημα -που επιβαρύνει υπέρμετρα τον προϋπολογισμό- παροχών, παρίσταται αυτονόητη προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προβλημάτων, με επιβάρυνση των ίδιων των επωφελομένων από το σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, η επιβάρυνση με την επίμαχη διάταξη μιας πιο ευνοημένης ομάδας, μεταξύ άλλων, στρατιωτικών συνταξιούχων, περιορισμένης έντασης και διάρκειας, κατά τα ανωτέρω, κρίνεται εύλογη. Και τούτο, διότι ανακύπτει η άντληση ιδιαίτερης ωφέλειας της συγκεκριμένης ομάδας συνταξιούχων από το συνταξιοδοτικό σύστημα, ενόψει της λήψης σύνταξης σε μικρή ή σχετικά μικρή ηλικία, κάνοντας χρήση της σχετικής δυνατότητας που τους παρείχε το προϊσχύον καθεστώς, αλλά και της προοπτικής μεγάλου συνταξιοδοτικού βίου, με αντίστοιχη μεγαλύτερη επιβάρυνση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Επομένως, λαμβανομένου, επιπλέον, υπόψη ότι η απόφαση για μείωση της κρατικής δαπάνης για την καταβολή συντάξεων, καθώς και ο τρόπος επιμερισμού των θυσιών για την επίτευξη των υπέρτερων αναγκών δημοσίου συμφέροντος, αποτελούν πολιτική επιλογή, ο σχετικός δε δικαστικός έλεγχος είναι έλεγχος ορίων, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης ούτε της αρχής της αναλογικής συνεισφοράς της συγκεκριμένης ομάδας συνταξιούχων στην κάλυψη της ανάγκης για μείωση των κρατικών δαπανών.

24. Τέλος, η επίμαχη ρύθμιση, ενόψει όλων όσων έχουν προαναφερθεί, αιτιολογείται προσηκόντως, χωρίς να απαιτείται περαιτέρω για την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας θέσπισής της η εκπόνηση ειδικής μελέτης, όπως αβασίμως

υποστηρίζεται με το υπό κρίση υπόμνημα-απόψεις. Ειδικότερα, η αιτιολόγηση αυτή προκύπτει επαρκώς, καταρχάς, από το ίδιο το ρυθμιστικό της περιεχόμενο και τον επιδιωκόμενο από αυτή σκοπό, θεωρούμενο μέσω της ένταξής της στη συγκεκριμένη κρίσιμη ιστορική συγκυρία και το γενικότερο κανονιστικό πλαίσιο για την αντιμετώπισή της, συνιστάμενο σε ένα σύνολο μέτρων (δημοσιονομικών, διαρθρωτικών και χρηματοπιστωτικών), ειδικότερα δε από την αιτιολογική έκθεση του νόμου που την εισήγαγε, καθώς και τις αιτιολογικές εκθέσεις των προαναφερόμενων προγενέστερων, αλλά και μεταγενέστερων νόμων, με τις οποίες διαπιστώνονται οι περιστάσεις που έχουν προαναφερθεί, όπως η κρίσιμότητα της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, η υπέρμετρη επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού με τη συνταξιοδοτική δαπάνη, η διακινδύνευση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος και, συνακόλουθα, η επιτακτική ανάγκη λήψης μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής. Στο πλαίσιο αυτό, η συγκεκριμένη επιβάρυνση της ως άνω ομάδας, μεταξύ άλλων, στρατιωτικών συνταξιούχων, που αποχώρησαν αυτοβούλως από την υπηρεσία σε ηλικία κάτω των 60 ετών, περιορισμένης έντασης και διάρκειας, παρίσταται, από την ίδια της τη φύση, τα χαρακτηριστικά, τον προσωρινό χαρακτήρα της, τον κύκλο των προσώπων στα οποία απευθύνεται και τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος που επιδιώκει, σε συνδυασμό με τις ως άνω δημοσιονομικές και νομικές συνθήκες υπό τις οποίες θεσπίστηκε, επαρκώς αιτιολογημένη. Εξάλλου, ο οικείος δικαστικός έλεγχος παραμένει έλεγχος ορίων και όχι της ορθότητας των ουσιαστικών εκτιμήσεων του νομοθέτη ή της σκοπιμότητας των κατ' αρχήν επιλογών του κατά τη χάραξη

της δημοσιονομικής πολιτικής (βλ. σκέψεις 13.Δ και Ε και 17). Ενόψει δε των ανωτέρω εκτεθέντων, δεν προκύπτει εν προκειμένω πρόδηλη υπέρβαση του ως άνω ευρέως περιθωρίου εκτίμησης του νομοθέτη και σύγκρουση της τιθέμενης ρύθμισης προς υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις και αρχές (πρβλ. Ελ.Συν. Πρακτ. Ολομ. της 1^{ης} Ειδικής Συνεδρίασης της 4.5.2010).

25. Κατόπιν αυτών, είναι αβάσιμοι οι προβαλλόμενοι με την υπό κρίση ένσταση και το υπόμνημα-απόψεις λόγοι περί αντισυνταγματικότητας και αντίθεσης στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ των διατάξεων των παρ. 1 και 2 του άρθρου Μόνου του ν. 3847/2010, ενόψει της κατάργησης, από 1.6.2010, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας, που ελάμβαναν, με τη σύνταξή τους, ο ενιστάμενος και ο υποβάλλον απόψεις στην παρούσα διαδικασία.

26. Οι Σύμβουλοι Κωνσταντίνος Κωστόπουλος, Μαρία Αθανασοπούλου, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη και Βασιλική Σοφιανού αποδέχθηκαν την εισήγηση της Συμβούλου Ευφροσύνης Παπαθεοδώρου.

27. Μετά την επίλυση του ζητήματος, για το οποίο εισήχθη στη Διοικητική Ολομέλεια του Δικαστηρίου η υπό κρίση ένσταση, πρέπει αυτή να παραπεμφθεί στο αρμόδιο Α΄ Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου για περαιτέρω εξέταση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 91 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Μετά το τέλος της συνεδρίασης συντάχθηκε το παρόν πρακτικό, το οποίο, αφού θεωρήθηκε και εγκρίθηκε από την Πρόεδρο, υπογράφεται από την ίδια και τη Γραμματέα.

Εκδόθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

**Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας**

Ελένη Αυγουστόγλου